

Sprievodca Konferenciou ŽALMY 2012

Kňazský seminár sv. Františka
Xaverského v Badíne

Badín 2012

Sprievodca Konferenciou ŽALMY 2012

Kňazský seminár sv. Františka Xaverského

Badín 2012

Sprievodca Konferenciou Žalmy 2012

Kolektív autorov:

Ján Jáger, Zuzana Juhaniaková, Martin Kňážek, Martina Korytiaková, Dušan Rončák, Blažej Štrba

Vydal: Kňazský seminár sv. Františka Xaverského, 2012 v Badíne

Vydanie prvé

Tlač: info@lonfinger.com

© 2012, Kňazský seminár sv. Františka Xaverského
Banská 28, 976 32 Badín – SK, www.xaver.sk

ISBN 978-80-88937-49-4
EAN 9788088937494

PREDSLOV

Starobylá kniha Žalmov bola, je a zostane prítlačlivá. Či konferencia *Žalmy z pohľadu ich autorov a neskoršej recepcie*, ktorá sa uskutoční v Badíne v dňoch 13. – 14. septembra 2012, bude zaujímavá, závisí prirodzene aj od osobného a spoločného zainteresovania jej účastníkov; hodnotenie sa nakoniec zrodí zo skúsenosti každého jedného z účastníkov. Táto brožúra má poslúžiť účastníkom ako malý sprievodca obsahom jednotlivých prednášok a stručne ich oboznámiť s jej hlavnými autormi, a to práve preto, aby sa prebiehajúcej vedeckej biblickej konferencii podarilo čím lahodnejšie ukázať krásu a neopakovateľnú prítlačlivosť žalmov. Okrem prednášok majú účastníci Konferencie možnosť načerpať odborné informácie o Žalmoch a Biblii v knižnici Kňazského seminára (viď <http://www.xaver.sk/seminarna-kniznica>). Napokon i v liturgii, ktorá bude prebiehať v Kaplnke sv. Františka Xaverského, bude ďalšia možnosť spoločne si vychutnať posolstvo Božieho slova v Žalmoch.

S konferenciou úzko súvisí i umelecký pohľad na Božie slovo – konkrétne maľby akad. maliara Ladislava Záborského. Sprievodca teda uvádza informácie, ktoré súvisia i s touto udalosťou a ľuďmi s ňou spojenými.

Prirodzene, že Sprievodca Vás, milí účastníci, oboznámi i so základnými faktickými informáciami, súvisiacimi s konceptom a priebehom o Konferencie, a uľahčí Vám pobyt v priestoroch Kňazského seminára sv. Františka Xaverského. Okrem tvorby majstra Záborského – maľby a leptané sklo – si môžete vychutnať i mozaiku od svetoznámeho teológa a umelca Marka Rupnika SJ, prípadne nazrieť do najstaršieho pralesa na Slovensku, ktorý je pár km západne od Badína.

Záverom Vám chcem za Prípravný tím Konferencie Žalmy 2012 a vďaka viacerým dobrým ľuďom a sponzorom, ktorí pomohli k tejto Konferencii, popriať príjemný pobyt a vedomie, že krásu Žalmov môžeme spoločne žiť i objavovať vo výklade, ktorý píše každý z nás svojim životným postojom.

Blažej Štrba

OBSAH

I. ŽALMY Z POHLADU ICH AUTOROV A NESKORŠEJ RECEPCIE	5
II. PROGRAM KONFERENCIE.....	6
III. ABSTRAKTY	8
Hlavné prednášky.....	8
Vyžiadané prednášky.....	8
Zoznam autorov konferenčných príspevkov.....	19
IV. ŽIVOTOPISY.....	22
GIANNI BARBIERO SDB	22
FRANK-LOTHAR HOSSFELD	23
PETR CHALUPA.....	23
V. OBRAZOM O BOŽOM SLOVE.....	25
BIOGRAFIE	25
LADISLAV ZÁBORSKÝ, akademický maliar	25
Alena Piatrová.....	26
Alica Mitková	26
TÉMY.....	26
Umelecké krédo Ladislava Záborského (1921).....	26
Mystérium viery v tvorbe Ladislava Záborského	38
VI. KŇAZSKÝ SEMINÁR SV. FRANTIŠKA XAVERSKÉHO V BADÍNE	40
Dejiny banskobystričského kňazského seminára	40
Svätý František Xaverský – patrón seminára.....	41
Seminárny erb.....	42
VII. LITURGICKÉ ČÍTANIA NA SVIATOK POVÝŠENIA SV. KRÍŽA.....	44
VIII. PRESS.....	46

I. ŽALMY Z POHLĀDU ICH AUTOROV A NESKORŠEJ RECEPCIE

Theological Institute FRCT CU
at KSFX in Banská Bystrica – Badín
Department of biblical sciences
Banská 28, 976 32 Badín – SK

Faculty of Theology TU
Department of biblical and historical
sciences
Panská 11, 814 99 Bratislava – SK

Faculty of Theology in Košice
The Catholic University in Ružomberok
Department of historical and biblical
sciences
Hlavná 89, 041 21 Košice – SK

Greek-Catholic Faculty of Theology
Prešov University in Prešov
Department of historical sciences
Ulica biskupa Gojdiča 2, 080 01 Prešov

13. – 14. september 2012 Badín, Slovensko

Kniha Žalmov obsahuje modlitby, ktorými sa po stáročia k Bohu obracajú židovskí aj kresťanskí veriaci, a prepája ich duchovný svet. Medzinárodná konferencia, organizovaná pri príležitosti začatia práce na komentári k Žalmom, chce priniesť pohľady vstupujúce do sveta ich autorov ako aj neskoršej recepcie žalmov v rôznych historických a kultúrnych kontextoch.

Odborní garanti konferencie

prof. SSD. Gianni Barbiero SDB

prof. ThDr. Pavol Farkaš, PhD.

SSL. Ing. Peter Dubovský SJ, Th.D.

Organizačný výbor

Peter Dubovský, Ján Jáger, Zuzana Juhaniaková, Peter Juhás, Martin Kňazek,
Martina Korytiaková, Dušan Rončák, Daniel Slivka, Blažej Štrba, Jozef Tiňo

II. PROGRAM KONFERENCIE

THURSDAY – SEPTEMBER 13TH

08.00 – 08.45 **Registration**

08.45 – 09.00 **OPENING**

Chair: Blažej ŠTRBA and welcome by **Peter Gogola**, city mayor of Banská Bystrica

09.00 – 10.50 **SESSION 1**

Session Chair: Peter DUBOVSKÝ SJ

09.00 – 09.45

Gianni Barbiero SDB: *Il messia non violento del Salmo 110 (I)*

09.45 – 09.55

Discussion

09.55 – 10.40

Frank-Lothar Hossfeld: *Stationen der Geschichte Israels als durchgehende Prägung des Psalters (D)*

10.40 – 10.50

Discussion

10.50 – 11.15 **Coffee Break/Briefing**

11.15 – 12.45 **SESSION 2**

Session Chair: Bohdan HROBOŇ

11.15 – 11.45

Peter Dubovský SJ: *The term hekal and its use in Psalms and Kings (E)*

11.45 – 12.15

Jozef Tiño: *Chronicles and the Final Edition of the Psalter: Comparing the Theologies (E)*

12.15 – 12.45

Peter Juhás: *Die Partikel \aleph im Psalter und deren Verständnis und Wiedergabe in den alten Bibelübersetzungen (D)*

5 minutes discussion after each paper

13.00 – 14.00 **Lunch**

14.30 – 16.00 **SESSION 3**

Session Chair: Miro VARŠO

14.30 – 15.00

Stefan Attard: *The Hermeneutical Import of the Structural and Thematic Correspondences at the End of the Korahite Pss 42–49 and the Davidic Pss 51–71 in Book II. (E)*

15.00 – 15.30

Bohdan Hroboň: *Understanding of Israelite Cult in Ps 51 – Contrace Hearts over Fried Bulls? (E)*

15.30 – 16.00

Blažej Štrba: *Dalla vista alla lode. Un cambio teologico del Salterio nel Sal 63,3-4 (I)*

5 minutes discussion after each paper

16.15 – 17.45 **SESSION 4**

Session Chair: Jozef TIŇO

16.15 – 16.45

Jozef Jančovič: *The Canonical Profile of Theocracy in Psalms 93-99 (SK)*

16.45 – 17.15

Ivana Procházková: *The Dynamic of the Conceptual Notion of the Lord's Anger in the Psalms: Cognitive semantic analyses and interpretations of metaphorical expressions (E)*

17.15 – 17.45

Róbert Jáger: *Psalms 109 and its Pragmatics (SK)*

5 minutes discussion after each paper

19.00 – 21.00 **RECEPTION / SOCIAL EVENING**

19.00 – 19.05

Greeting of **Mons. Marián Bublinc**, the diocesan administrator of the diocese Banská Bystrica

19.05 – 19.35

Alena Piatrová: *Ladislav Záborský and his artistic credo (SK)*

19.35 – 19.45

Alica Mitková – *Harp recital*

19.45 – 21.00 **Supper** followed by tasting of Slovakian wines
FRIDAY – SEPTEMBER 14TH

07.00 - 07.45 EUCHARIST in the Church of St. Francis Xavier
07.45 – 08.20 Breakfast

08.30 – 10.25 SESSION 5 – Psalms in the New Testament
Session Chair: Peter JUHÁS

08.30 – 09.15 **Petr Chalupa SDB:** *Neues Lied im Psalter und in der Johannes-Offenbarung (D)*
09.15 – 09.25 *Discussion*
09.25 – 09.55 **Jaroslav Brož:** *The Christological Interpretation of Psalm 8:4-6 in Hebrews 2:6-9 (E)*
09.55 – 10.25 **Libor Marek:** *War Scroll XII and its Allusions to Psalm 24 (E)*
5 minutes discussion after each paper

10.25 – 11.45 Coffee Break

10.45 – 12.15 SESSION 6 – Psalms in the Gospel of Matthew
Session Chair: Jaroslav BROŽ

10.45 – 11.15 **Petr Mareček:** *The Psalm 130 in Psalter and in the Gospel of Matthew (CZ)*
11.15 – 11.45 **Mykhaylyna Kl'usková:** *The motif of land as an object of ownership in Psalm 37 and its reception in Matthew 5:5 (SK)*
11.45 – 12.15 **Marek Vaňuš:** *"From the mouth of infants and nursing babes..." Psalm 8:2b,3 and its echo in Mt 21:16 (SK)*
5 minutes discussion after each paper

12.30 – 13.30 Festive Lunch

14.00 – 15.30 SESSION 7 – Psalms in later interpretations
Session Chair: Fides Iveta STRENKOVÁ CJ

14.00 – 14.30 **František Ábel:** *The Psalms in Paul's message in the Context of the Second Temple Judaism Complexities (SK)*
14.30 – 15.00 **Lucia Hidveghyová:** *The place of Psalm 27 in orthodox Jewish liturgy and its traditional rabbinic interpretation (SK)*
15.00 – 15.30 **Daniel Slivka:** *Psalm 137 from the Perspective of Cultural Anthropology Approach (SK)*
5 minutes discussion after each paper

16.00 – 17.30 SESSION 8 – Psalms in later interpretations
Session Chair: Juraj PIGULA

16.00 – 16.30 **Marcela Andoková:** *The figure of David the Penitent in Selected Patristic Commentaries on Psalm 51 (SK)*
16.30 – 17.00 **Martin Štrbák:** *The role of pilgrim psalms at the reform of St. Benedict of Aniane and their impact on today's liturgical texts (SK)*
17.00 – 17.30 **Róbert Horka:** *The interpretation of the titles of psalms by St. Augustine (SK)*
5 minutes discussion after each paper

17.30 – 17.40 CLOSING

III. ABSTRAKTY

Hlavné prednášky

BARBIERO Gianni

Il messia non violento del Salmo 110

HOSSFELD Frank-Lothar

Stationen der Geschichte Israels als durchgehende Prägung des Psalters

CHALUPA Petr

Neues Lied im Psalter und in der Johannes-Offenbarung

Abstrakty, ako aj konferenčné príspevky všetkých troch hlavných prednášajúcich, budú pre slovenské publikum uverejnené v plnom rozsahu v časopise *Studia Biblica Slovaca* v roku 2012.

Vyžiadané prednášky

ÁBEL František

The Psalms in Paul's message in the Context of the Second Temple Judaism Complexities

The religious poetry – such as prayers, odes, and Psalmic literature – is one of the specifics of the life of the Second Temple Judaism. This type of literature expresses the inner life of Jewish believers, while at the same time it is an introspective reflection of all the events with which Jewish nation of that time was confronted and had to settle with in relation to the basic aspects of its faith in the One God and God's purpose in history. This is also carried in the message of the Apostle Paul, who utilizes Psalms in order to support particular emphases of the Gospel, especially when it comes to hamartological and soteriological questions, including the existential significance of the Gospel for a human life. The goal of this study is to analyze and interpret the main emphases, as well as the importance of the use of the Psalmic literature in the context of Paul's writings in connection to the life of Second Temple Judaism.

Žalmy v Pavlovej zvesti v kontexte komplexít intertestamentárneho judaizmu

Medzi špecifiká života intertestamentárneho judaizmu patrí aj náboženská poézia – modlitby, ódy a žalmová literatúra. Tento druh literatúry vyjadruje vnútorný život veriaceho ľudu a je zároveň introspektívnou reflexiou udalostí, ktorým musel židovský národ v tomto období čeliť a s ktorými sa musel vysporiadať vo vzťahu k základným aspektom svojej viery v jediného Boha a jeho zámeru v dejinách. O tom vydáva svedectvo aj zvesť apoštola Pavla, ktorý aj prostredníctvom žalmov argumentačne podporuje jednotlivé dôrazy zvesti evanjelia, zvlášť v hamartologických a soteriologických otázkach, vrátane existenciálneho významu evanjelia pre život človeka. Cieľom tejto štúdie bude analýza a interpretácia hlavných dôrazov, ako aj významu použitia žalmovej literatúry vo zvesti apoštola Pavla, a to v kontexte ich významu pre život židovstva intertestamentárneho obdobia.

ANDOKOVÁ Marcela

The figure of David the Penitent in Selected Patristic Commentaries on Psalm 51

Patristic commentaries and sermons of the Fathers dedicated to the Psalms represent largely a multilayer speech. In the first level we are interested in how the Fathers interpret a particular biblical text (here mostly Psalm 51) and, consequently, how they adapt it to the needs of their Christian communities often against the background of various controversies which many a time

help them to deepen their understanding of the biblical text. In this contribution we will thus focus mostly on how the question of sinfulness and penitence against the background of the king David's story is reflected in the works of some Church Fathers, mainly in the sermons or commentaries of Ambrose of Milan, Augustine, Cassiodorus and others. These authors congruously emphasize the fact that God forgives David after he humbly admits his sins and confesses them not for David's merits but for his own mercy. This theme becomes for the Fathers a breeding-ground mainly in the controversy with the Pelagians, who denied the importance of God's grace, preceding whatever human initiative. But in Augustine's writings it is already present in his polemic with the Donatists for whom sinlessness was „an attainable ideal“. Having deeper insight into this problematics, the commentaries of the Fathers become much more understandable and in many cases they reveal the originality of thinking of a specific author and become a source of knowledge of Church circumstances of the time.

***Postava Dávida kajúcnika vo vybraných patristických
komentároch k Žalmu 51***

Patristické komentáre či kázne otcov venované žalmom predstavujú zväčša viacvrstvovú reč. V prvej rovine nás bude zaujímať, ako otcovia vykladajú samotný biblický text (tu predovšetkým Žalm 51) a následne ako ho adaptujú pre potreby svojej komunity nezriedka na pozadí rôznych kontroverzií, ktoré im často pomáhajú hlbšie chápať biblický text. V tomto príspevku sa teda bližšie pozrieme na to, ako sa problematika hriechnosti a pokánia na pozadí príbehu o kráľovi Dávidovi premieta v dielach niektorých cirkevných otcov, najmä v kázňach alebo komentároch Ambróza z Milána, Augustína, Cassiodora a iných. V týchto textoch autori zdôrazňujú, že Boh odpúšťa Dávidovi, keď si pokorne uzná svoju vinu a vyzná ju, nie pre jeho zásluhy, ale pre svoje veľké milosrdenstvo. Táto téma sa stala pre otcov živnou pôdou zvlášť v kontroverzii s pelagiánmi, ktorí popierali dôležitosť Božej milosti, ktorá predchádza akúkoľvek ľudskú iniciatívu. Avšak v Augustínových spisoch sa táto téma objavuje už v jeho polemike s donatistami, pre ktorých bola bezhriechnosť „dosiahnuteľným ideálom“. Pri hlbšom vhlade do tejto problematiky sa komentáre otcov stávajú omnoho zrozumiteľnejšími a neraz sú výrazom originality myslenia konkrétneho patristického autora i prameňom poznania vtedajších cirkevných pomerov.

ATTARD Stefan

***The Hermeneutical Import of the Structural and Thematic
Correspondences at the End of the Korahite Pss 42-49 and
the Davidic Pss 51-71 in Book II***

Bearing in mind the various similarities evident between the final psalms of the first two Davidic groups (Pss 3-41 and 51-71), this paper explores the probability that the redactors of Book II intended the conclusion of the second Davidic group to reverberate that of the first Korahite group. The transition from a rym cluster (Pss 65-68) to the lament genre of Ps 69 is what signals the reader that such a shift is comparable to that already seen in the movement from Pss 45-48 to Ps 49. Given the strong similarities of these two rym clusters, it is not surprising to discover that despite substantial differences, the lament Pss 49 on the one hand and Pss 69-71 on the other have hermeneutically relevant correspondences.

In both sections the theology of the poor is significantly pronounced, in contrast to the rest of their respective groups. There is a shift from discourse on God's dwelling, namely the temple, in the rym clusters, to that of man. But with regards to the latter, the differences between the Korahite and Davidic group constitute a build-up that is not only consonant with their respective exposition of the exilic predicament but is also a clarification of it. The riddle of Ps 49 therefore more fully comes to light in concrete, historical terms at the end of the second Davidic group. Whilst this psalm constitutes a form of public protest against the (unfair?) possession of the land, Ps 69 focuses on the rebuilding and repopulating of the cities.

The relevance of such an inquiry obtains even more in the light of the fact that, being at the end of their respective groups, the psalms examined have a defining hermeneutical relevance within the second book of the Psalter.

BROŽ Jaroslav

***The Christological Interpretation of Psalm 8:4-6 in
Hebrews 2:6-9***

Psalm 8 in its original setting is a hymn of praise for God's work in creation in which two major themes are set in contrast to each other. God's majesty and power is contemplated both in greatness of heavens and in the insignificant but remarkable dignity of man. First-century Christians often applied Psalm 8:6b ("You have subjected all things under his feet") to Christ. No other New Testament writer except the author of Hebrews, however, applies the key question "what is man that you remember him etc.?" to Christ. The author's interpretation of Psalm 8 is not primarily concerns with the lofty status of humankind in the created world, but with the humiliation and exaltation of Jesus in relation to the world to come. The paper presents the techniques and strategy of the Christological interpretation of Psalm 8 in continuity with its literal meaning but also using some remarkable changes of tense, subject, voice, and mood of two verbs. This theologically legitimate approach helps the author to demonstrate the role and significance of Jesus' humanity as a necessary condition for Christ's High Priest career for the sake of humankind. The Psalm's quotation thus is not estranged from its original orientation, conversely, reaches in the rhetorical setting of Hebrews ch. 2 its fulfilment.

DUBOVSKÝ Peter

The term hekal and its use in Psalms and Kings

This paper will first survey the meaning and etymology of the term *hekal*. Second, I will study the term in the context of Psalms and in 1-2 Kings. At the end I will propose the semantic and theological development of the term.

HORKA Róbert

***The interpretation of the titles of psalms by St.
Augustine***

St. Augustine as a teacher of antique rhetoric saw in the Book of Psalms not only a part of the divine revelation, but, furthermore, were the psalms for him apparently a kind of poetic works. However, at first the exotic even rough poetics in songs of the people of God caused him a big problem, because he couldn't understand those uncommon poetic forms and he didn't like them. Only later, as the impulse of St. Ambrose in Milan, he accepted and fully understood them and at last the psalms became his favorite ones. As a bishop and a preacher he tried to discover their beauty to all Christians and he composed the only whole commentary of the Book of Psalms in the Christian antiquity. Especially in the titles of psalms he found the inspired instruction for the right interpretation of them. Therefore, all the parts of the "psalorum tituli" he translated into Latin, in particular analyzed and commented. And moreover, from these parts of the titles he constructed one authentic "view of God", in which it is necessary to look at the poetics of psalms, so that we can understand it and have a huge spiritual advancement from it.

Augustínova interpretácia žalmových nadpisov

Pre Augustína ako učiteľa rétoriky bol popri primárnom poslaní žalmov ako Božieho slova neopomenuteľný aj ten fakt, že ide o poetické texty. S exotickou, ba až drsnou poetikou týchto piesní Božieho ľudu mal najskôr obrovský problém, pretože jej nerozumel a nedokázal jej prísť na chuť. Až neskôr ju prijal, pochopil a veľmi si ju oblúbil, a to aj vďaka tomu, že práve v nekánonických veršoch videl akýsi inšpirovaný návod na ich správnu interpretáciu. Preto tieto

“psalmorem tituli” prekladal do latinčiny, detailne rozoberal, interpretoval a komentoval, aby tak získal akýsi Bohom navrhnutý zorný uhol, pod ktorým sa treba na žalmovú poetiku pozerat' tak, aby sme jej správne porozumeli a aby sme mali z prednesu žalmov hojný duchovný úžitok.

HROBOŇ Bohdan

***Understanding of Israelite Cult in Ps 51 – Contrite
Hearts over Fried Bulls?***

Along with several other OT texts, Ps 51 has often been labeled as cult-critical or even anti-cultic. This understanding is the main reason behind scholarly consensus that the last two verses of the Psalm (vv. 20-21 in BHS) are a later addition, probably an attempt of an editor to balance the harsh criticism of cult in the previous verses (vv. 18-19 in particular). The present paper challenges this consensus. Its argument is cumulative, drawing support mainly from two areas – first the conception of cult in the OT, second the text of Ps 51 with the variety of its interpretations. In the first area, the paper argues that the main purpose of the OT cult and sacrifices in particular was not to get rid of or to make up for sins and iniquities, but to have fellowship with God. Of course, sin and all the uncleanness had to be dealt with before the fellowship with holy God could be enjoyed, but no ritual could cover for premeditated murder or adultery – the sins implied by the presupposed historical context of Ps 51. In the second area, the paper argues that the author of the text of Ps 51 seems to share this understanding of the OT cult. Using a cultic language and mechanisms (which also demonstrates a favorable attitude of the author towards the cult), the Psalmist cries for mercy, forgiveness, and renewal not instead of bringing sacrifices, but so that he could bring them, e.g. have fellowship with God.

HIDVÉGHYOVÁ Lucia

***The place of Psalm 27 in orthodox Jewish liturgy and its
traditional rabbinic interpretation***

The highest concentration of festivals within the Jewish liturgical calendar occurs in fall, in the seventh month of tishri. On the tenth of this month the Day of Atonement is celebrated, preceded by forty days of penance. Throughout this period of time the prayers at synagogue are enriched by Psalm 27, which is usually added at the conclusion of daily liturgy. Since the conversion of heart is probably most eloquently expressed in Psalm 51, a question rises, why Psalm 27 was given a precedence at the penitential liturgy. Possible answers will be looked for in the rabbinic interpretation of the psalm, and also within the traditional Jewish teaching on repentance and reconciliation (teshuva). This paper would like to present Psalm 27 from these two interrelated perspectives of Jewish tradition, and reflect also on the spiritual value of its placement at the heart of Jewish penitential liturgy.

***Miesto Žalmu 27 v ortodoxnej židovskej liturgii
a jeho tradičný rabínsky výklad***

V židovskom liturgickom kalendári je najvyššia koncentrácia sviatkov na jeseň, v mesiaci tišri. Na 10. deň tohto mesiaca sa slávi Deň zmierenia, ktorému predchádza 40 dní pokánia. Počas nich pridávajú židia na záver každodennej synagogálnej liturgie Žalm 27. Keďže pokánie vyjadruje asi najvýstižnejšie Žalm 51, na mieste je otázka, prečo dostal v kajúcej liturgii prednosť Žalm 27. Odpoveď je úzko spojená s rabínskym výkladom spomenutého žalmu a tiež s tradičným židovským učením o pokání a zmierení (*teshuva*). Príspevok si kladie za cieľ predstaviť okrem liturgického umiestnenia Žalmu 27 najmä jeho rabínsky výklad a súvislosti s komplexnou náukou o pokání.

Vengeance evokes the negative attitudes of maliciousness and treacherousness, and as such it is not acceptable. Vengeance is not conceived as virtue, not even a divine vengeance. Imprecation, malediction, and bloodiness are “politically incorrect” concepts that do not fit into our Western society built upon Jesus’ messages of loving your enemies (Mt 5:44) and blessing them rather than cursing (Rom 12:14). Nevertheless, such concepts still form part of the Bible: the Psalms of Imprecation. What should we think of them? How should we deal with them? On the one hand, they do belong to the biblical texts, on the other, their very existence embarrass many Christians. They are even one of the reasons of contempt for the biblical faith. The Consilium for Implementation of the Constitution on the Liturgy (CICL) urged by Paul VI left out Pss 58, 83, and 109 in their entirety and many others were translated in a smoother, more acceptable manner. The following paper will sketch the pragmatics of these psalms via contextualization within the canon of the Scriptures and text acts analysis built upon the research of Paul Ricoeur. We will proceed through analyzing the *texture* of the psalms from the historical critical and literary perspectives. Then the canonical criticism will shed some light on them. These basic steps will serve as foundations for an analysis of illocutionary character of the genre and stylistics of the psalms within the broader philosophical concept of Ricoeur’s *opera* and its *proposed world*. We will ask the most fundamental question: what kind of textual acts do these psalms realize? What are their inner, most profound intentions? What actions do they want to activate on the part of the reader? Ricoeur’s concept of *reading* enriched by Eco (implied reader, implied author, and textual strategies) including the *description of the proposed world* are the constitutive elements of a pragmatic analysis, which further leads to a *new self understanding*. Consequently, our goal is not just to clarify the literary and historical profile of the psalms or their theology. Our goal is to show the full scale function of the Imprecatory Psalms as *Divine words* within the spirituality of the 21st century. Psalm 109 is the proof text.

Pragmatická funkcia Žalmu 109

Modernému človeku slovo „pomsta“ evokuje skôr negatívne koncepty *zlomysel'nosti*, *zloprajnosti* a svojou podstatou reprezentuje *hriešne*, *neakceptovateľné* postoje a skutky. Za žiadnych okolností ich nechápeme ako čnosti, nech už ide o ľudskú alebo božskú pomstu. Preklínanie, zlorečenie, krvilačnosť nepatria do civilizovanej spoločnosti posvätenej a budovanej na Ježišovom príkaze milovať nepriateľov (5,44) a radšej žehnať ako preklínať (Rim 12,14). Napriek tomu sú stále súčasťou Biblie predovšetkým v tzv. *preklínacích* žalmoch. Čo s nimi? Tieto žalospevy patria k biblickým textom, ktoré spôsobujú mnohokrát zmätok v kresťanskom čitateľovi a nezriedka opovrhnutie zo strany nekresťanov. Samotná liturgická obnova II. vatikánskeho koncilu reflektuje tieto ťažkosti, keď Komisia na implementáciu konštitúcie o liturgii (CICL) na príkaz Pavla VI. vypustila z Liturgie hodín žalmy 58, 83 a 109 v celom ich rozsahu, z iných boli vynechané verše alebo boli v preklade zjemnené. Prekladaná práca sa snaží ukázať *pragmatiku* alebo komunikačnú funkciu týchto textov a to za pomoci kontextualizácie žalmov v kánone Písma a ich analýzou z perspektívy *textových aktov*, inšpirovanou Ricoeurovými filozofickými skúmaniami v oblasti filozofie jazyka. Analýza je postavená na dvoch základných krokoch. Prvým je samotný text žalmov, jeho literárna štruktúra, historický kontext (v maximálnej možnej miere identifikácie) a jeho miesto v kánone Písma. Charakteristikou tejto časti analýzy je historicko-kritická metóda a kánonická kritika. Druhým krokom, ktorý vychádza z predošlého, je analýza ilokučného charakteru žánru a štýlu v kontexte Ricoeurovho konceptu *diela a možného bytia vo svete*. V tejto časti analyzujeme žalmy z perspektívy textových aktov, t.j. aké *akty*, *skutky* vytvárajú práve tieto žalmy, aký je ich zámer (intencia), čo chcú od čitateľa, ako na neho pôsobia a k čomu ho pobádajú. Koncept *čítania* v intenciách Ricoeura a Eca (modelový autor a modelový čitateľ ako textové stratégie diela), spolu s *deskripciou sveta textu*, *stretnutím horizontov* textu a čitateľa, tvoria konštitutívne elementy pragmalingvistickej analýzy alebo rekonštrukcie komunikačnej funkcie textu, ktorá vedie k novému *sebachápaniu*. Naším cieľom je nielen ozrejniť literárny profil týchto žalmov, ich teológiu, ale predovšetkým ich funkciu

a ukázať, že tvoria plnohodnotnú súčasť Božieho slova a netreba ich obchádzať. Takto sa ukáže aj ich miesto v spiritualite kresťana v 21. storočí. *Žalm 109* je základným textom pre analýzu.

JANČOVIČ Jozef

The Canonical Profile of Theocracy in Psalms 93-99

The contribution analyses the set of Psalms 93-99 with a theme of theocracy in the universal context of the fourth book of Psalms. After having parsed the typical phraseology and the graduality, concentration, alternation and purpose of theological motifs, the effective theological impact of those Psalms on the Psalter will be considered. By means of intertextual comparison of Psalms with key biblical texts about the theocracy the author offers some conclusions alleged in the postexilic history and in the New Testament theology of Kingdom of God.

Kánonický profil teokracie v Žalmoch 93-99

Príspevok analyzuje blok *Žalmov* 93 až 99 štvrtej knihy *Žaltára* s témou teokracie, jej typickú frazeológiu a teologické motívy z hľadiska ich postupnosti, koncentrácie, alternácie a intencionality v špecifickom kontexte týchto biblických perikop, ktoré utvárajú efektívny teologický impakt na zvyšok *Žaltára*. Po intertextuálnom porovnaní *žalmov* s kľúčovými biblickými textami o teokracii príde na rad formulácia možnej výpovede zanechávajúcej echo a dopad v poexilových dejinách a v teológii novozákonného obdobia o Božom kráľovstve.

JUHÁS Peter

Die Partikel ׀ im Psalter und deren Verständnis und Wiedergabe in den alten Bibelübersetzungen

Der Vortrag beschäftigt sich mit der Bedeutung und Funktion der genannten Partikel im Psalter, wobei deren Wiedergabe in den alten Bibelübersetzungen die besondere Aufmerksamkeit gewidmet wird. Es handelt sich hauptsächlich um die LXX mit ihrer Tochterübersetzungen (Syro-Hexapla und die altäthiopische Übersetzung), die Pešitta und die lateinischen Versionen.

KLUSKOVÁ Mykhaylyna

The motif of land as an object of ownership in Psalm 37 and its reception in Matthew 5:5

Psalm 37 presents a response to the situation of the righteous, who faces the negative consequences of the evildoer's activity. On the one hand his life is in great danger caused by the wicked. On the other hand he has to fight with his own negative emotions and attitudes that have their source in observation of prosperity of the faithless. The psalmist gives the righteous specific moral guidelines how to live and behave in such situation. His advices contain a number of promises that have to encourage the faithful to make right choice. One of them is the promise of land ownership which is mentioned in the text several times (vv. 9, 11, 22, 29, 34). The aim of this paper is to answer the question what land concept forms the background of this promise. The next step will be an attempt to present the reception of land ownership motif in Matthew 5:5.

Motív zeme ako predmetu vlastníctva v Ž 37 a jeho recepcia v Mt 5,5

Žalm 37 je odpoveďou na situáciu spravodlivého, ktorý pociťuje na sebe negatívne dôsledky konania hriešnika. Je terčom útokov bezbožného a čelí takmer istej exterminácii. Vedie zároveň zápas o vnútornú slobodu od emócií a postojov, ktoré v ňom vyvoláva pozorovanie úspešného života hriešnika. Okrem konkrétnych usmernení mravného charakteru tak vo vzťahu k človeku, ako aj k Bohu, odpoveď *žalmistu* obsahuje aj rad prisľúbení, ktoré majú povzbudiť adresáta

k zaujatiu určitého postoja. Medzi inými najvýraznejšie zaznieva prisľúbenie vlastníctva zeme, ktoré je opakovane spomenuté v texte až päťkrát (Ž 37,9.11.22.29.34). Cieľom príspevku je zanalyzovať, aká koncepcia zeme je v pozadí tohto prisľúbenia. Ďalším krokom bude pokus o predstavenie recepcie motívu vlastníctva zeme v *Mt* 5,5.

MAREČEK Petr

The Psalm 130 in Psalter and in the Gospel of Matthew

The purpose of this paper is on the one hand to draw attention to the message of Psalm 130 and its importance in the setting and the composition of the Book of Psalms and on the other hand to point out its usage in the Gospel of Matthew in connection with the presentation of the person of Jesus and his significance.

This paper is divided into four main parts. The first part refers to the prominence and the importance of the Psalter and of the Psalm 130 both in Church and Judaism. The second part is concerned with the historical background of the origin of the Psalm and with its context in the Psalter. First, attention is paid to the question of the formation of the cycle of so-called “Songs of Ascents” or “Pilgrim Songs” (Psalm 120-134), further Psalm 130 is discussed from the viewpoint of source criticism, form criticism and redaction criticism and finally the period and the milieu of the composition of Psalm 130 is determined. In the third part on the one hand the structure of the Psalm 130 is suggested and on the other hand an exegesis of the text based on the structure proposed is offered. The fourth part focusses on the usage of Psalm 130 in the Gospel of Matthew, namely the presence of Psalm 130:8 in Matt 1:21. By the utilization of this OT text the evangelist Matthew does not only portray Jesus with the effective power which is reserved only to God and which belongs to his main characteristics but he also points out that the saving activity of God announced in Psalm 130:8 comes to its fulfilment in the work of Jesus Christ which is presented as a gift for “his people” which includes both Jews and Gentiles and which relates to “his Church” (Matt 16:18).

Žalm 130 v Žaltári a v Matoušově evangeliu

Cílem naší studie je jednak upozornit na obsahové poselství *Žalmu* 130 a jeho důležitost v rámci kompozice knihy *Žalmů*, a jednak poukázat na jeho použití v Matoušově evangeliu v souvislosti s představením osoby Ježíše Krista a jeho významu.

MAREK Libor

War Scroll XII and its Allusions to Psalm 2

The War Scroll from among the Dead Sea Scrolls uses numerous biblical texts in different ways, quoting them explicitly in some instances, but mostly alluding to them and incorporating them into its own compositions. A significant part of this Old Testament material is from the Book of Psalms.

Several allusions to Psalm 24 have been detected in col. XII of the War Scroll. This fact can have an impact on our understanding of Psalm 24, since the scholarly debate hasn't agreed on its specific historical background yet and its alleged function in the liturgy is still questioned. Studying these allusions, one has to avoid the danger of transferring the meaning of a more recent document (War Scroll) and its use of material from Ps 24 to the older document itself. At the same time, use of the older material shows how it was understood in successive periods plus the possible meanings to which the older document (Ps 24) was opening itself.

Most likely the hymn XII, 7–16 was intended for a moment during the actual combat and it combines liturgical features with a military context, thus conveying the idea of holy war. Here the two titles from Ps 24 are being used: “King of glory” and “War Hero”. The explicit presence of God as a strong hero in the army is a guarantee of success and victory, now envisioned for the future. The second instance is a reworking of Ps 24:7.9 “Lift up your heads, O gates; rise up, you ancient portals, that the king of glory may enter” into “Open your gates continuously so that the

wealth of the nations can be brought to you” (XII, 13–14). There is continuity as far as the military context is concerned, but the emphasis is shifted to the profit of people now.

PROCHÁZKOVÁ Ivana

The Dynamic of the Conceptual Notion of the Lord's Anger in the Psalms: Cognitive semantic analyses and interpretations of metaphorical expressions

This paper follows up on work, which already in the 1980s, applied the theories and methods of cognitive and culturally oriented linguistics to the field of biblical studies. In the Psalms, we find two central metaphorical concepts that are part of the structure of the Hebrew term אֵף יְהוָה – the *Lord's anger* – and related ideas: THE LORD'S ANGER IS A FIRE and THE LORD'S ANGER IS AN ARMY. Other expressions are THE LORD'S ANGER IS JUDGMENT; THE LORD'S ANGER IS A RAVENOUS BEAST, and THE LORD'S ANGER IS A FLOOD. The conceptual metaphors and metaphorical metonymies that are used create a coherent structure; thus, we may speak of the conceptual notion of the *Lord's anger* in the Psalms. The coherence of this conceptual image is a given, insofar as

1. all of the metaphors and metaphorical metonymies that are used grow out of straightforward physical and causal associations that are likely to be linked to the conceptual schema of *anger* (destruction, death, pain, the abolition of borders, and even the start of chaos – due to fire, flood, an attack by a ferocious beast of prey, and so forth.)
2. the conceptual mixing of all of the metaphors and metaphorical metonymies takes place within the framework of two deeper (fundamental) “image *schemata*” (Mark Johnson).

A. OCCURRENCES ARE ACTS: occurrences (incidents/stories) are interpreted and

described in words as acts that have their own agents. For example, the occurrence of a storm is understood to be a storm that the Lord brings about.

B. The image schema of CAUSAL CONNECTIONS: in a story in which an event is the act of an agent, there is a reason the agent does what he does. For example, the occurrence of a *storm* is understood to be a storm that the Lord brings about because he is angry.

It is possible to interpret the psalmists' statements about God's anger as one of the possible ways that authorized speakers (the authors of the texts) try – in their religious and cultural context – to make sense of, communicate, and interpret occurrences of the destruction, suffering, and death of an individual or a society.

It is necessary to view statements about God's anger in the Psalms as offering insight into and an interpretation of events of destruction, suffering, and death. Image schemata – metaphorical and metonymical concepts – are discernable at the linguistic level, and from there, they may be reflected in theology.

The conceptual notion of the *Lord's anger* is a dynamic concept that is conceptual-linguistic, and from thence, may become theological. It is not the only or the single concept that makes itself felt in the Old Testament (Hebraic) canon.

In my paper, I would like to describe the inner dynamics of the conceptual notion of the *Lord's anger* in the Psalms by using select examples to illustrate how the mixing of specific metaphors and metaphorical metonymies goes on within the framework of image schemata. I would also like to call attention to texts that do not fully accept this conceptual and theological notion or that see it as being problematic.

Příspěvek navazuje na práce, které již od 80. let minulého století aplikují teorie a metody kognitivní a kulturně orientované lingvistiky v biblistice. V *žalmech* nalézáme dva centrální metaforické koncepty, které se podílejí na strukturaci hebrejského pojmu *הַיְהוָה אֵף* *Hospodinův hněv* (a pojmů příbuzných): HOSPODINŮV HNĚV JE OHEŇ a HOSPODINŮV HNĚV JE VOJSKO, dalšími jsou HOSPODINŮV HNĚV JE SOUD, HOSPODINŮV HNĚV JE DRAVÉ ZVÍŘE a HOSPODINŮV HNĚV JE ZÁPLAVA. Užívané konceptuální metafory a metaforické metonymie tvoří koherentní strukturu, můžeme hovořit o *pojmovém konceptu – Hospodinův hněv v Žalmech*. Koherence tohoto pojmového konceptu je dána tím, že:

1. všechny užívané metafory a metaforické metonymie vyrůstají z přímých fyzických a kauzálních asociací, které se pravděpodobně pojily s pojmovým systémem *hněv* (zkáza, smrt, bolest, destrukce hraničící až s nástupem chaosu – způsobené ohněm, záplavou, válkou, útokem dravé šelmy aj.).
2. konceptuální mísení všech metafor a metaforických metonymií probíhá v rámci dvou hlubších (základních) *představových schémat* (M. Johnson):
 - A. UDÁLOSTI JSOU ČINY – události (příběhy) jsou interpretovány a slovy popsány jako činy, které mají své činitele. Např. událost *bouře* je chápána jako *bouře, kterou dělá Hospodin*.
 - B. Představové SCHÉMA PŘÍČINNÉ SOUVISLOSTI: V příběhu, kdy událost je činem nějakého činitele, existuje příčina, pro kterou činitel koná to, co koná. Např. událost *bouře* je chápána jako *bouře, kterou dělá Hospodin, protože se zlobí*.

Žalmické výroky o Božím hněvu lze interpretovat jako jednu z možností, jak se příslušní mluvčí (autoři textů) snažili porozumět, sdělit a interpretovat ve svém náboženském a kulturním kontextu události zkázy, utrpení, smrti – jednotlivce nebo společenství.

Výroky o Božím hněvu v *Žalmech* je třeba chápat jako porozumění a interpretaci událostem zkázy, utrpení a smrti. Představová schémata, metaforické a metonymické koncepty jsou rozpoznatelné na rovině jazykové a odtud mohou být reflektované v teologii.

Pojmový koncept *Hospodinův hněv* je koncept dynamický. Není jediným konceptem (pojmovým - jazykovým a odtud teologickým), který se uplatňuje ve starozákonním hebrejském kánonu.

Ve svém příspěvku bych ráda na vybraných ukázkách popsala vnitřní dynamiku pojmového konceptu *Hospodinův hněv* v *Žalmech* (jak v rámci představových schémat probíhá mísení jednotlivých metafor a metaforických metonymií) a upozornila na texty, které tento pojmový a teologický koncept plně neakceptují nebo problematizují.

The Babylonian captivity was the closest meeting of Babylonian culture and Israeli nation. Psalm 137 is the best-known text of Hebrew Bible, which speaks about abducted Israelis from Judah and their new situation in Babylonia territory in Mesopotamia. The Human Sciences with the Approach through Cultural Anthropology contribute to better understanding these facts. This approach was presented by the Pontifical Biblical Commission the Interpretation of the Bible in the Church, and the important element is environment, where the texts were originated (Sitz im Leben). According to artistic significance, psalm 137 belongs to the most beautiful songs of the Book of Psalms. Ancient literature does not have many artistic works, in which love to homeland,

national traditions, relationship to fathers' heritage, solicitude to home are so expressed by both beautiful and sad ways. In Biblical poetry the psalm belongs to the finest works, in which religion and patriotism are so strongly expressed.

Žalm 137 z pohľadu prístupu kultúrnej antropológie

Babylonský exil bol najbližším stretnutím babylonskej kultúry a izraelského národa. Žalm 137 predstavuje najznámejší text Hebrejskej Biblie, ktorý hovorí o odvlečení Izraelitov z Júdska a ich novej situácii na území Babylonu v Mezopotámii. K lepšiemu porozumeniu týchto skutočností prispievajú aj humanitné vedy aj cez prístup prostredníctvom kultúrnej antropológie. Tento prístup predstavil dokument Pápežskej biblickej komisie *Interpretácia Biblie v Cirkvi*, kde dôležitým elementom sa stáva prostredie, v ktorom texty vznikali (Sitz im Leben). Žalm 137 patrí k najkrajším piesňam knihy Žalmov, pokiaľ ide o jeho umelecký význam. Vo svetovej starovekej literatúre nie je veľa takýchto umeleckých diel, kde by láska k rodnému kraju a národným tradíciám, pripútanie sa k dedičstvu otcov i starostlivosť o domovinu boli tak silno vyjadrené nádherným, ale aj zároveň smutným spôsobom. V biblickej poézii je tento žalm jeden z najkrajších diel, v ktorom náboženstvo a láska k vlasti sú takto silno vyjadrené.

ŠTRBA Blažej

Dalla vista alla lode. Un cambio teologico del Salterio nel Sal 63,3-4

Questo contributo presuppone un'impostazione metodologica – l'interpretazione del Salterio invece che del Salmo solitario. Si parte dal dato di fatto della distribuzione dei due verbi **ראה** "vedere" e **שבח** II "lodare" all'interno del Salterio. Il primo descrive principalmente una visione profetica positiva, che percepisce la sostanza delle realtà osservate. Il secondo termine presuppone l'esperienza della salvezza e si profila come una caratteristica fondamentale di chi ormai crede in *chesed* del Signore che è meglio della vita. La distribuzione dei verbi all'interno nel Salterio e il loro sviluppo diacronico sembrano essere un segnale del cambio dell'accento teologico – dalla vista profonda alla lode solenne.

Od pohľadu ku chvále. Teologický krok Žaltára v Ž 63,3-4

Tento príspevok predpokladá metodologický prístup k Žaltáru ako k celku a nielen k samotnému Žalmu. Východným bodom je faktické rozloženie dvoch slovies **ראה** „vidieť“ a **שבח** II „chváliť“ v celom Žaltári. Prvé sloveso opisuje principiálne prorocký pozitívny a hlboký vzhlad a pochopenie podstaty pozorovanej skutočnosti. Druhé sloveso predpokladá skúsenosť záchranu a profiluje sa so svojou základnou charakteristikou ako pochádzajúce od toho, kto vie, že Pánova *chesed* je lepšia než život. Rozloženie dvoch slovies v Žaltári a ich diachronický vývoj sa zdajú byť znakom teologického posunu v Žaltári – od hlbkového vzhladu k slávnostnej chvále.

ŠTRBÁK Martin

The role of pilgrim psalms at the reform of St. Benedict of Aniane and their impact on today's liturgical texts

The second chapter of Admonitio Generalis from the year 789 deals with the reform of liturgy in the whole kingdom of Carol the Great. From this period until the year 816/817 was running intensive work on liturgical reform in the framework of the Caroline Renaissance. One of the leading characters of this reform in monastic area was Witiza, also known by his monastic name Benedict of Aniane (751-821). He was the one who on the initiative of his own long-term reform efforts turned towards the Emperor Louis the Pious and was given the right to reform the monastic life throughout the kingdom. Benedict of Aniane united the monastic Liturgy of Hours a Consuetudines and prescribed, by the way, the daily prayer of 15 Pilgrim Psalms before

the Vigil Prayer. The lecture deals with the life of Benedict of Aniane, his work of reform and impact on liturgical reform and its texts.

**Úloha pútnych žalmov pri reforme sv. Benedikta
z Aniane a ich dosah na dnešné liturgické texty**

Pútne žalmy mali vždy svoju úlohu v rámci liturgie hodín. Zaujímavá situácia v dejinách Cirkvi nastáva v období, keď Karol Veľký v rámci *Admonitio generalis* z roku 789 nariaduje zjednotenie rehoľných spoločenstiev do Reguly svätého Benedikta, čím sa všetky kláštory cisárstva majú stať benediktínskymi spoločenstvami. Nakoľko sa v rámci týchto spoločenstiev nemodlilo jednotne, prichádza reforma Benedikta z Aniane (+821), ktorý predpisuje okrem poradia žalmov, určených sv. Benediktom v jeho regule, aj použitie pútnych žalmov v rámci liturgie hodín. Je vhodné zamyslieť sa nad týmto obdobím, keď sa zároveň kodifikujú texty liturgie svätej omše a liturgie hodín, čím nastáva súvislosť medzi touto reformou a textami, ktoré sa používajú do dnešnej doby.

Tiňo Jozef

***Chronicles and the Final Edition of the Psalter:
Comparing the Theologies***

The proposed paper will examine a theological endeavour of a post-exilic author of Chronicles who believed in a renewal of the Davidic rulership. The Chronicler's theology will be compared with the theology of final editors of the masoretic Psalter focusing on the question whether Israel should be established as a monarchy governed by a human Davidic descendant, or exclusively as a theocracy.

***Knihy kroník a záverečná edícia Žaltára:
teologická komparácia***

Príspevok sa bude zaoberať teológiou po-exilového autora Kníh kroník, ktorý veril v obnovenie vlády dávidovského kráľa v Izraeli. Jeho teológia bude porovnaná s teológiou záverečných editorov masoretského Žaltára. Pri tejto analýze sa sústredíme na otázku, či Izrael má byť konštituovaný ako monarchia spravovaná dávidovským kráľom, alebo výlučne ako teokracia.

VAŇUŠ Marek

***"From the mouth of infants and nursing babes..."
Psalm 8:2b,3 and its echo in Mt 21:16***

Psalm 8 is one of those psalms that elicit a wide range of reactions, and not only among the scholars. It is cited in the New Testament several times. The present article focuses on verses 2b and 3 which are probably influenced by later redaction (during time of the Exile and shortly after). After a textual-critics overview of these verses (question of 'āšer tenāh and 'ōz) as well as some notes regarding their interpretation, the article proceeds to consider their theological content, in particular with the perspective on the Exodus events. The second part of the article deals with the New Testament citation of Ps 8:3 in Mt 21:16, in the context of Jesus' cleansing of the Temple and the children's acclamation about him. Unlike the other Synoptic accounts, that of Matthew introduces – along with the chief priests – the blind and the lame, and also the children. Their role here, as well as in other Matthean texts where children are involved, is to offer light in understanding the aim of citing the Psalm. Particularly inspiring, in connection with the expression *paídes*, is the episode at beginning of the gospel, the massacre of the infants. The link to the Exodus events sheds light on the Temple episode, too. Children represent the community persecuted for its confession of Christ while, at the same time, already participating in His victorious power. In citing the Psalm, therefore, Matthew develops its christological and ecclesiological dimensions.

**„Z úst nemluviat a dojsiat...“ Echo obrazu Ž 8,2b.3
v Mt 21,16**

Tematicky veľmi prítlačlivý Žalm 8 nachádza dodnes široký ohlas, a to nielen medzi biblistami. Radí sa k tým žalmom, ktoré cituje Nový zákon na niekoľkých miestach. Vo svojom príspevku sa zameriavam na verše 2b.3, ktoré predstavujú podľa všetkého špecifický prvok neskoršej redakcie (zrejme reflexia exilu a obdobia krátko po ňom). Po krátkej sumarizácii problematiky textovej kritiky (otázka 'šer tēnāh vo v.2 b, 'ōz vo v.3) a niekoľkých poznámkach k interpretácii uvedených veršov žalmu, v článku naznačujem perspektívy teologického posolstva, predovšetkým echo udalostí exodu. Následne sa pozornosť obracia k citácii 3. verša žalmu v Novom zákone, presnejšie v kontexte epizódy vyčistenia chrámu a prepuknutia jasavého volania detí na Ježišovu slávu v Mt 21,16. V snahe osvetliť Matúšovo proprium epizódy v chráme sa sústreďujem na rolu jednotlivých skupín (slepí a chromí, veľkňazi a zákonníci, deti), vystupujúcich v opise evanjelistu. Svetlo poskytujú predovšetkým ďalšie texty evanjelia, v ktorých uvedení protagonisti vystupujú. Zvlášť pri výraze *paídes* je podnetná udalosť z Ježišovho detstva, keď krátko po odchode do Egypta evanjelista uvádza zabíjanie betlehenských chlapcov (detí). Prepojenie na udalosti exodu poskytuje aj epizóde v chráme nové svetlo – deti tvoria súčasť spoločenstva prenasledovaného pre jeho vyznanie Krista, no zároveň už istým spôsobom participujú na moci jeho víťazstva. Použitie žalmovej citácie v Matúšovi teda rozvíja posolstvo žalmu v kristologickom i ekleziologickom smere.

Zoznam autorov konferenčných príspevkov

Ábel František

Univerzita Komenského v Bratislave, Evanjelická bohoslovecká fakulta
abel@fevth.uniba.sk

Andoková Marcela

Trnavská univerzita v Bratislave, Teologická fakulta
marcela@mail.cz

Attard Stephan

Pontificio Istituto Biblico, Roma
stefan.m.attard@gmail.com

Barbiero Gianni SDB

Pontificio Istituto Biblico, Roma

Brož Jaroslav

Univerzita Karlova v Praze, Katolícká teologická fakulta
broz@ktf.cuni.cz

Dubovský Peter SJ

Pontificio Istituto Biblico, Roma
pdubovsky@gmail.com

Hidvédgyová Lucia

Trnavská univerzita v Bratislave, Teologická fakulta
lucia.hi@gmail.com

Horka Róbert

Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
rhorka@gmail.com

Hossfeld Frank-Lothar

Rheinische Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn

Hroboň Bohdan

Žilinská univerzita v Žiline a Centrum kresťanského vzdelávania v Martine
bhrobon@gmail.com

Chalupa Petr

Cyrilometodějská teologická fakulta, Univerzita Palackého v Olomouci
petr.chalupa@upol.cz

Jáger Róbert

Gréckokatolícka eparchia Košice
bobjager@hotmail.com

Jančovič Jozef

Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta
jancovic.jozef1@gmail.com; jancovic@centrum.sk

Juhás Peter

LMU München/Katolícka Univerzita v Ružomberku, Teologická fakulta
juhaspeter@hotmail.com; juhas@yahoo.de

Klusková Mykhaylyna

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta
mykhaylyna.kluskova@gmail.com

Mareček Petr

Univerzita Palackého v Olomouci, Cyrilometodějská teologická fakulta
petr.marecek@upol.cz

Marek Libor

Gregoriánska univerzita, Rím
libor_marek@hotmail.com

Procházková Ivana

Institut vzdělávání ECM v ČR
ivana.prochazkova03@email.cz

Slivka Daniel

Prešovská univerzita v Prešove, Gréckokatolícka teologická fakulta
daniel.slivka@unipo.sk

Štrba Blažej

Univerzita Komenského v Bratislave, Rímskokatolícka cyrilometodská bohoslovecká fakulta,
Teologický inštitút pri KSF
blazejstrba@xaver.sk

Štrbák Martin

Katolícka univerzita v Ružomberku, Pedagogická fakulta

martin.strbak@gmail.com

Tiňo Jozef

Trnavská univerzita v Trnave, Teologická fakulta
jzf.tino@gmail.com

Vaňuš Marek

Trnavská univerzita, Teologická fakulta, Bratislava
vanus@svd.sk

IV. ŽIVOTOPISY

GIANNI BARBIERO SDB

Profesor Gianguerrino Barbiero sa narodil 18. novembra 1944 v Trebaseleghe (Padova). Je členom Saleziánskej kongregácie od roku 1961 a v roku 1972 bol vysvätený za kňaza.

V rokoch 1965 – 1968 absolvoval štúdium talianskej literatúry na Univerzite v Padove a v období rokov 1969 – 1972 štúdium teológie na Inštitúte Pia XI. v São Paulo v Brazílii, ktoré ukončil diplomom bakalára vydaným Pápežskou saleziánskou univerzitou v Ríme (1973).

Od roku 1973 do 1977 bol aktívny ako misionár v severovýchodnej Brazílii. V medziobdobí ukončil licenciátne štúdium filozofie (1975) na Saleziánskej fakulte v São João del Rey (Minas Gerais).

V rokoch 1978 – 1980 absolvoval ďalšie licenciátne štúdium na Pápežskom biblickom inštitúte v Ríme. V rokoch 1980 – 1981 študoval na L'École Biblique v Jeruzaleme (Izrael).

V rokoch 1983 – 1992 pôsobil ako docent pre Starý zákon na Inštitúte sv. Tomáša v meste Messina. V roku 1988 získal doktorát v teológii (odbor Starý zákon) na Filozoficko-teologickej Vysokej škole sv. Georga (Philosophisch-Theologische Hochschule St. Georgen) vo Frankfurte s doktorskou tézou: „*L'asino del nemico. Rinuncia alla vendetta e amore del nemico nella legislazione dell'Antico Testamento (Es 23,4-5; Dt 22,1-4; Lv 19,17-18)*“, ktorá bola publikovaná ako *Analecta Biblica* 128 (Rím 1991).

Od roku 1992 až do roku 2003 vyučoval Starý zákon na Filozoficko-teologickej Vysokej škole Saleziánov v Benediktbeuern (Nemecko). V roku 1998 dosiahol habilitáciu na Filozoficko-teologickej Vysokej škole sv. Georga vo Frankfurte s prácou: „*Das Reich JHWHs und seines Gesalbten. Eine synchrone Lektüre des hebräischen ersten Psalmenbuches (Ps 1-41)*“, neskôr publikovaná pod názvom „*Das erste Psalmenbuch als Einheit. Eine synchrone Analyse von Psalm 1-41*“ (ÖBS 16), Frankfurt 1999.

Od septembra 2003 začal pôsobiť v Ríme na Pápežskom biblickom inštitúte ako profesor pre oblasť exegézy Starého zákona. Viedol kurzy a semináre predovšetkým ku knihe Žalmov, ale tiež k Piesni piesní, ku Knihe proroka Jeremiáša, ku Knihe Exodus a k legislatívnym textom Starého zákona.

FRANK-LOTHAR HOSSFELD

Profesor Dr. Frank-Lothar Hossfeld sa narodil 19. júna 1942 v Metz (Francúzsko). V rokoch 1952 – 1961 navštevoval gymnázium v Boppard. V roku 1961 začal štúdium filozofie a teológie na Teologickej fakulte v meste Trier a v rokoch 1963 – 1964 pôsobil v tom istom meste ako prefekt v biskupskom konvikte. V roku 1966 prijal kňazskú vysviacku. O rok na to (1967) ukončil licenciátne štúdium v odbore katolícka teológia na Teologickej fakulte v Trier. V období 1967 – 1969 pôsobil ako kaplán v Herdorf/Sieg. V doktorskom štúdiu pokračoval v rokoch 1969 – 1973 v odbore katolícka teológia na Univerzite v Regensburgu. Ako odborný asistent (1973 – 1976) viedol seminár pre biblické dejiny a biblické pomocné vedy na Westfalskej Wilhelms-Universität v Münsteri.

26. februára 1976 obhájil dizertačnú prácu na tému „*Untersuchungen zu Komposition und Theologie des Ezechielbuches*“ v odbore katolíckej teológie Univerzity v Regensburgu.

17. júla 1981 sa habilitoval v odbore exegéza Starého zákona s habilitačnou prácou na tému „*Der Dekalog. Seine späten Fassungen, die originale Komposition und seine Vorstufen*“ [Dekalóg. Jeho neskoršia podoba, pôvodná kompozícia a jeho predstupne].

29. júla 1982 bol menovaný za profesora pre starozákonnú vedu na Rýnskej Friedrich-Wilhelms-Universität v Bonne.

V rokoch 1984 – 1986 pôsobil ako výkonný riaditeľ Katolícko-teologickej fakulty Univerzity v Bonne. V rokoch 1986 – 1988 zastával funkciu dekana spomenutej fakulty a následne v období 1988 – 1990 sa stal prodekanom.

Od 17. júla 2009 pôsobí ako emeritný profesor na Univerzite v Bonne (Rheinische Friedrich-Wilhelms Universität Bonn).

PETR CHALUPA

Docent Petr Chalupa, Th.D., sa narodil 21. júla 1954 v Olomouci. Je rímskokatolíckym kňazom, biblistom, starozákonným exegétom, prekladateľom a vyučujúcim na Teologickej fakulte v Olomouci.

V rokoch 1975 – 1980 študoval na Cyrilometodějskej bohosloveckej fakulte v Prahe so sídlom v Litoměřiciach. V rokoch 1980 – 90 absolvoval postgraduálne štúdium na „*Philosophisch-theologisches Studium*“ v Erfurte, ktoré ukončil licenciátnou skúškou a licenciátnou prácou s názvom „*Nathan's Auftritt in 2 Sam 12,1-25.*“

V rokoch 1990 – 95 absolvoval doktorské štúdium biblickej teológie Cyrilometodějskej teologickej fakulte Univerzity Palackého (CMTF UP) v Olomouci. Bolo zakončené rigoróznou skúškou a obhajobou dizertačnej práce pod titulom *Chizkijášova nemoc a uzdravení ve světle modlitebních písní nemocných - 2 Kr 20,1-11 a Iz 38,1-22*. V roku 1999 sa habilitoval pred Vedeckou radou CMTF UP v Olomouci a bol menovaný docentom pre odbor biblických vied Starého a Nového zákona. Habilitačná práca nesie titul *Kniha Ester v pohledu synchronním a diachronním*. (V roku 1999 vyšla vo vydavateľstve Trinitas pod názvom *Královna Ester*.)

V rokoch 2003 – 2006 pôsobil ako dekan CMTF UP, v období rokov 2000 – 2003 zastával funkciu prodekanu pre študijné záležitosti.

Pedagogická činnosť doc. Petra Chalupu bola a zostáva zameraná na kurzy starozákonnej inrodukcie, starozákonnej exegézy a biblickej hebrejčiny.

Vo svojej vedeckej činnosti sa venuje skúmaniu biblického textu za pomoci novších metód synchronnej analýzy v súvislosti s diachronickou analýzou. V rokoch 2010 – 2013 sa podieľa na riešení grantu GA ČR (hlavný riešiteľ prog. L. Tichý) o vzťahu medzi slobodou a zákonom v biblických textoch. V rokoch 2007 – 2009 sa ako spoluriešiteľ podieľal na výskumnom projekte s názvom *Obnova smlouvy a nová smlouva – studium a výklad stěžejních biblických textů na základě kanonického přístupu*. Výstupy z tohto grantu predstavujú publikácie: *Aktualizace smlouvy v deuteronomistickém zpracování dějin*, In *Od Abrahama k Nové smlouvě*, Olomouc, VUP 2007, s. 5–32. *Dynamika smlouvy v deuteronomistickém zpracování dějin : Historické pozadí, projevy a další působení*, Olomouc, VUP 2008, s. 170).

Zúčastňuje sa sympózií stredoeurópskych biblistov *Colloquium biblicum* vo Viedni a medzinárodných stretnutí exegétov z Nemecka, Holandska a Českej republiky, ktorú každoročne usporadúva Evanjelická teologická fakulta Karlovej univerzity v Prahe.

V. OBRAZOM O BOŽOM SLOVE

Výstava **Mystérium viery v diele Ladislava Záborského**

BIOGRAFIE

LADISLAV ZÁBORSKÝ, akademický maliar

Narodil sa 22. januára 1921 v Tisovci. Jeho nadanie si všimol jeho profesor kreslenia na gymnáziu v Banskej Bystrici Krákora a odporučil ho na ďalšie štúdiá. Vysokoškolské vzdelanie nadobudol na oddelení kreslenia a maľovania na Slovenskej vysokej škole technickej v Bratislave u Jána Mudrocha, Gustáva Mallého a Martina Benku. Po vyštudovaní vysokej školy pôsobil L. Záborský ako profesor kreslenia a deskriptívnej geometrie na Gymnáziu v Martine. V roku 1953 bol zatknutý za náboženskú aktivitu a bez obžaloby a rozsudku strávil sedem rokov vo väzení. Prežil vypočúvanie, zastrasovanie, tvrdé väzenské podmienky a vyhrážania. Päť mesiacov prežil na samotke, kde zostavil tridsať básní, ktoré sú pre autora „kronikou toho, ako ma Duch Svätý posilňoval a potešoval“. Po uplynutí polovice trestu v r. 1958 bol podmienene prepustený. Na slobode zažíval dôsledky perzekúcie, nemohol sa zaradiť do spoločnosti a mal len minimálne pracovné príležitosti. Zložitá životná situácia ho priviedla aj k ilustrovaniu kníh a krajinomaľbe.

Počas obdobia normalizácie vyzdobil krížovými cestami 25 kostolov najmä na východnom Slovensku. V rokoch 1968 – 1969 pôsobil s rodinou vo Francúzsku, kde sa venoval najmä štúdiu nových kostolov a sakrálneho umenia. Na krátky čas sa usadil aj v Ríme, kde namaloval obraz sv. Cyrila a Metoda v životnej veľkosti pre Slovenský ústav. Jeho druhá verzia sa nachádza v Kňazskom seminári sv. Františka Xaverského v Badíne. Z obdobia stráveného v Ríme pochádza i ďalší veľmi známy obraz s biblickým výjavom podobenstva o múdrych a nemúdrych pannách „Očakávaný“, ktorý je súčasťou práve prebiehajúcej expozície obrazov v KSFX v Badíne.

Po návrate z cudziny pokračoval v tvorbe pre kostoly. Po roku 1990 vytvoril ešte ďalších šesť krížových ciest, napr. aj leptanú do skla v KSFX v Badíne (Obrázok 1). Dnes je to viac ako 42 krížových ciest vyhotovených v rôznych technikách. Okrem sakrálnych priestorov je akad. maliar L. Záborský autorom vitráží aj v niektorých civilných priestoroch. Obrazy L. Záborského sa nachádzajú aj v cudzine (Francúzsko, Taliansko, Nemecko, Švajčiarsko, Japonsko, Palestína, USA).

Obrázok 1 – Jedno zo zastavení krížovej cesty v kaplnke KSFX

Alena Piatrová

PHDR. ALENA PIATROVÁ, PHD., (1962) je historička umenia. Vyštudovala dejiny umenia a estetiku na FiF UK v Bratislave. Venuje sa problematike súčasného náboženského a sakrálneho umenia. Pedagogicky pôsobila na Filozofickej fakulte Trnavskej univerzity v Trnave (2001 – 2011), v rokoch 2006 – 2011 bola riaditeľkou Inštitútu kresťanskej kultúry, po jeho zaniknutí pracovala ako diecézna kurátorka – kustódka Trnavskej arcidiecézy.

V zriadenej arcidiecéznej galérii kurátorsky pripravila štyri výstavy s náboženskou témou. Od augusta 2012 pracuje v SNM – Historickom múzeu v Bratislave, kde sa v roku 2010 kurátorsky podieľala na realizácii divácky úspešnej výstavy ARS LITURGICA – Zlatníctvo v službách liturgie.

Je spoluatorkou výstavy *Očami (NE)viditeľné. Reflexia kresťanstva v súčasnom výtvarnom umení* (Bratislava, Dom umenia, 1. posch. Spolupráca: Daniela Čarná, 3. 12. 2010 – 9. 1. 2011) a autorkou monografie o akademickom maliarovi a františkánovi Teodorovi Tekelovi (Vydavateľstvo Michala Vaška, 2003).

Alica Mitková

Je absolventkou Konzervatória v Žiline, ktoré ukončila v roku 1995. V tom istom roku nastúpila na miesto hráča na harfu v orchestri Štátnej opery v Banskej Bystrici, kde pôsobí dodnes.

Pravidelne hostuje ako harfistka v Štátnom komornom orchestri v Žiline a v orchestri Slovenskej filharmónie v Bratislave. Venuje sa aj sólovému hraniu a komornej hudbe. S orchestrom ŠKO Žilina absolvovala zájazdy v zahraničí: Nemecko, Holandsko, Francúzsko a Španielsko. So Slovenskou filharmóniou a s orchestrom Štátnej opery v Banskej Bystrici absolvovala koncerty v Rakúsku a Švajčiarsku.

TÉMY

Umelecké krédo Ladislava Záborského (1921)

Akademický maliar Ladislav Záborský patrí medzi nestorov náboženského a sakrálneho umenia na našej výtvarnej scéne, veď už viac ako 60 rokov rozvíja tento žáner tak v monumentálnej, ako i komornej tvorbe. Ešte v roku 1947 ho profesor Ladislav Hanus nazval „náboženským maliarom“. Tak sa totiž volá štúdia *Náboženský maliar Ladislav Záborský*, ktorú Hanus publikoval v časopise *Verbum*¹ a ktorou tak trochu vizionársky predznačil charakter Záborského tvorby: náboženský nie v zmysle tematicko-ilustrátorskom, ale v zmysle vnútorného postoja – osobnej zaangažovanosti sa na dotváraní sveta vo svetle kresťanskej viery. V spomenutej štúdii Hanus vyzdvihuje najmä osobitý prístup Záborského k náboženskej téme: „Čo Záborský v týchto cykloch tvorí, je vonkoncom osobné

¹ Hanus, L.: Náboženský maliar Ladislav Záborský. In: *Verbum*, roč. 2, 1947, č. 3, s. 143 – 149.

poňatie veriaceho Slováka 20. storočia, katolícke poňatie našej generácie, zo zbožnosti, z bolesti, zo zážitku, z problematiky prítomnosti“.² Jeho tvorbu považuje za „náboženskú tematikou i duchom. Odpútava sa od povrchu...Všetky svoje výrazové prostriedky priaha do vyjadrovania katolíckej viery. V niektorých prácach dosahuje symbolickú silu“.³ Záborského intenzívne prežívaná viera prestupuje všetko, čo maľuje. Skutočnosť, že vo formálnej stránke budovania obrazu sa Záborský oslobodil od impresionizmu ako tvorivého východiska a smeroval k symbolickosti, mu umožnila hľadať nové smerovanie v náboženskom umení, čo zvlášť ocenil Hanus ako „začiatok novej tradície, prielom, pioniersku robotu.“⁴ V Záborskom videl Hanus veľkú nádej pre slovenské náboženské výtvarné umenie a Záborský sa pre neho stal prototypom umelca tvoriaceho náboženské umenie: profesionálne pripravený, hľadajúci nový výtvarný jazyk, zrozumiteľný pre súdobého človeka, hlásiaci sa ku katolíckej viere. Hanus to zadefinoval nasledovne: „Maliar svoje náboženstvo prežíva výtvarne. Svoju bohoslužbu vyjadrí obrazmi. Dielami sa modlí. Je to umenie individuálne, osobité, ale katolícke. Vyjadruje objektívne katolícke KRÉDO. Umením ohlasuje evanjelium“.⁵ Dnes, keď je Záborského dielo vo svojej podstate takmer uzavreté (hoci autor stále tvorí), pokúsime sa zhodnotiť jeho prínos pre nové smerovanie náboženského umenia 2. polovice 20. storočia.

Ladislav Záborský patrí medzi prvú generáciu maliarov, ktorá absolvovala Oddelenie kreslenia a maľovania na Slovenskej technickej univerzite v Bratislave (1944). K jeho učiteľom patrili Gustáv Mallý, Jozef Kostka, Jozef Mudroch a Martin Benka.⁶ Od roku 1944 pracoval v Neografii ako grafik, prácu prevzal po Vincentovi Hložníkovi (Neografia – tlačiareň Matice slovenskej). Po vojne pôsobil ako profesor kreslenia a umeleckej výchovy na gymnáziu v Martine. V tomto období intenzívne tvorí, zameraný je najmä na maľbu a jeho diela nechýbajú na kolektívnych výstavách. Prvé samostatné výstavy mal Záborský v roku 1946 v Košiciach a o rok neskôr v Ružomberku. V roku 1954 bol odsúdený pre velezradu na sedem rokov väzenia – za náboženskú aktivitu v rokoch 1945 – 1949.⁷ Z väzenia pochádza jeho zbierka básní známa pod názvom *Básne z väzenia* (1954), v ktorej vidíme akúsi analógiu s básnickým dielom sv. Jána z Kríža.⁸ Sám autor sa často na tohto španielskeho mystika odvoláva.⁹ Po návrate z väzenia mu bola zakázaná pedagogická činnosť a tak sa preorientoval na grafiku, ilustroval

² Hanus, L.: *Umenie a náboženstvo*. Bratislava: Lúč, 2001, s. 329.

³ Tamže, s. 327.

⁴ Tamže, s. 331.

⁵ Tamže, s. 326.

⁶ Okrem toho na Prírodovedeckej fakulte Slovenskej univerzity študoval deskriptívu a na Filozofickej fakulte pedagogiku, psychológiu a dejiny umenia.

⁷ Súčasne bol zbavený občianskych práv a bol mu skonfiškovaný majetok. V roku 1990 bol súdne úplne rehabilitovaný.

⁸ *Básne* L. Záborského vyšli knižne vo vydavateľstve Jas, Zvolen 2003. Sv. Ján z Kríža napísal svoje prvé mystické básne, známe ako *Temná noc duše*, práve vo väzení.

⁹ Predovšetkým v rozhovoroch poskytnutých pre tlač, či súkromných stretnutiach. Porov.: NEUPAUER, R.: Už sa veľmi teším na večnosť s Bohom. Rozhovor s Ladislavom Záborským. In: *Slovo zo srdca*, roč. X, 2003, č. 10, s.15.

viacero kníh pre Maticu slovenskú, maľovať však neprestáva. Začiatky jeho tvorby sú charakteristické impresionistickými a lyrickými východiskami (napr. *Ukrižovaný*, 1943; *Apokalypsa*, 1945; *Modlitba – Hviezda ranná*, 1946), no už koncom 40. rokov sa prepracoval k svojskému poňatiu mudrochovského expresionizmu 30. a 40. rokov (napríklad *Pieta*, 1958, olej).

Ladislav Záborský patril do okruhu výtvarníkov sústredených okolo p. Valéra Zavarského SJ, udržiaval kontakty s katolíckou inteligenciou, po vojne sa zblížil s Ladislavom Hanusom či básnikom Katolíckej moderny Svetoslavom Veiglom, o čom svedčí aj zachovaná korešpondencia v archíve autora. Zvlášť cenné sú Hanusove listy, v ktorých začínajúceho autora nielen odborne usmerňuje, ale predovšetkým vkladá do neho svoje nádeje pre formovanie moderného náboženského umenia na Slovensku (pozri Príloha.). Hanus pobáda Záborského opustiť ateliér a začať pracovať v kostole. V jednom liste z roku 1947 Hanus píše: „Na všetku Vašu doterajšiu prácu sa dívam ako na predprácu a prípravu. Budete musieť vojsť do kostola. Kostol naplniť symbolmi. Tam, dookola na očiach, svet viery, spasenia, súdu. Vaše cykly majú monumentalitu, i Vy máte veľkú potenciú a až barokovú plodnosť. Z ateliéru musíte sa dostať von, a vziať dnu, do chrámu. Vaše vízie musia vyrásť v chrámovú monumentalitu. Už by sme Vás potrebovali, lebo náboženské umenie nie je ateliérové, ale úžitkové umenie, umenie v službe. Pripravujte sa na toto. Preto potrebujete štúdium, prácu, cudzinu. Lacko, uvažujte o tom. ...“¹⁰

Z ateliéru do chrámu vyšiel Záborský doslovne až začiatkom 60. rokov, keď to umožnilo uvoľnenie politickej situácie. Táto skutočnosť však pre Záborského tvorbu neznamovala žiadnu revolúciu či náhlu zmenu žánru. V slovenskom výtvarnom umení 2. polovice 20. storočia zaznamenávame autorov, ktorí sa cirkevnému umeniu venovali len v začiatkoch svojej tvorby a potom sa tematicky úplne odklonili smerom k politickej objednávke (Fraňo Štefunko, Fraňo Gibala, Tibor Bártffay) alebo takých, u ktorých bola náboženská téma len krátkou epizódou v tvorbe (Martin Benka, Janko Alexy, Ján Želibský, Ernest Zmeták), no Ladislav Záborský je príkladom vernosti svojmu umeleckému i osobnému programu, nikdy nepristúpil na kompromisy s režimom ani režimom proklamovanou umeleckou doktrínou socialistického realizmu. Záborský sa vždy hlásil k náboženskej a duchovnej tvorbe, jeho umelecký program sa nesie v duchu slov: **„Moje hlavné krédo je maľovať obrazy, ktoré ľuďom niečo povedia, ktoré ich vedú k Bohu. ...Obraz je pre mňa predovšetkým odrazom môjho srdca a duše. Nekreslím detaily rúcha či tváre, ale dominuje v nich svetlo. Dobrý obraz vzniká, keď si ho nevymyslím, ale keď príde ako inšpirácia Ducha Svätého, ktorú musím prežiť živou vierou“**.¹¹ Záborského náboženská a sakrálna tvorba nadobúda novú kvalitu, ktorá vychádza z osobného postoja umelca – stáva sa neverbálnym prostriedkom evanjelizácie.

Záborského tvorba pre sakrálnu architektúru úzko súvisela so stavebným „boomom“ tzv. dubčekovských kostolov v 60. rokoch. Prevažná časť jeho

¹⁰ ZÁBORSKÝ, L.: *Dialógy s večnosťou*. Martin: Turčianska galéria, 2000, s. 14.

¹¹ Tamže.

monumentálnych sakrálnych prác vznikla práve v 60. a 70. rokoch, najmä v období rokov 1966 – 1970, kedy sa podieľal na výstavbe a výzdobe mnohých kostolov na Slovensku. V tomto období vznikol aj väčší počet monumentálnych prác v civilnej architektúre.¹² Autor vytvoril pre mnohé nové i rekonštruované staršie kostoly farebné vitrážové okná (napríklad *Kostol sv. Štefana kráľa v Kazimíri*, 1967; *Kostol sv. Martina v Martine*, 1966; *Kostol Sedembolestnej Panny Márie vo Vojčiciach*, 1969 a iné) alebo leptané v bielom skle (napríklad v kostoloch v *Zelenči a Veľkých Bedzanoch*, 1980). Najrozsiahlejšie práce tohto druhu vznikli v kostoloch v Spišskej Belej (*Kostol sv. Antona Pustovníka*, 1965 – 1970), Bukovci (*Kostol sv. Anny*, 1969), Seni (*Kostol sv. Petra a Pavla*, prvá pol. 70. rokov), Stankovanoch (*Kostol Božského Srdca Ježišovho*, prvá pol. 70. rokov), Turčianskych Tepliciach (*Kostol sv. Jozefa*, druhá polovica 70. rokov), Sučanoch (*Kostol Nanebovzatia Panny Márie*, okolo polovice 60. rokov), Kláštore pod Znievom (*Kostol sv. Mikuláša*, okolo polovice 70. rokov), Mútnom na Orave (*Kostol sv. Márie Magdalény*, okolo polovice 70. rokov) a mnohé ďalšie.

V prípadoch, keď Záborský svojou tvorbou vstupuje do historických kostolov, uplatňuje maľovanie na štruktúru (napr. v Žehre, rešpektuje vzácnu freskovú výzdobu) alebo prejavuje zmysel pre tvar a farebný súzvuk (Např. *Kostol sv. Martina v Martine*). Autor sa v spolupráci so svojim synom Ing. arch. Vladimírom Záborským zúčastnil aj na riešení interiérov nových kostolov hlavne po roku 1990 (napríklad *Kostol Sedembolestnej Panny Márie, Martin*, 1995).

Okrem početných vitráží vytvoril Záborský aj veľký počet cyklov krížovej cesty, prevedený v rôznych technikách, napríklad v technike leptaného skla, farebnej vitráže v olove, ryté do dreva, pálené do dreva. Záborský vo svojom životopise uvádza, že vytvoril návrhy vitráží pre 25 kostolov a krížové cesty v rôznych technikách pre 34 kostolov (hlavne na východe Slovenska).¹³ Prvé realizácie v sakrálnom priestore autor vytvoril tesne po vojne, potom nasledovala takmer dvadsaťročná pauza, počas ktorej sa venoval prevažne komornej tvorbe. Záborský ako výtvarník dozrieval, až sa postupne dopracoval k vlastnému štýlu, ktorý možno charakterizovať nasledovne: **obsah sa posúva od naratívnosti smerom k abstrakcii, kompozícia i farba smerujú k jednoduchosti, pričom veľký dôraz pripisuje horizontálnemu usporiadaniu obrazu a lomeným farbám. Záborského obrazy majú výlučne filozoficko-náboženský obsah, sú asketicky striedme, ale s dôrazom na význam symbolu v maľbe, predovšetkým fenomén svetla.** O svojom vzťahu k obrazom sa autor vyznáva takto: „Obraz je pre mňa predovšetkým sprostredkovaním vnútorného zážitku. Preto sa neviažem na jeden štýl, ale používam vždy také formálne prostriedky, ktoré zážitok najlepšie vyjadria. Vnútornú harmóniu, ktorú mi dáva viera, vyjadrujem niekedy pokojnými krajinami srdca, inokedy vesmírnymi námetmi“.¹⁴

¹² Napríklad gobelín (550 x 160 cm) a keramická mozaika (12 x 3 m) pre Drevársku školu v Žarnovici; sedem vitrážových okien pre Dom smútku v Námestove; vitráž na schodisku (14 x 4 m) Gymnázia v Martine a ďalšie.

¹³ Porov.: ZÁBORSKÝ, L.: *Výber zo sakrálnej tvorby*. Skladačka z výstavy. Kultúrne centrum Vrútky, 1999, nestránkované. Autor tiež spomína, že vo viacerých kostoloch vitráže aj sám skladal z farebných skiel darovaných zahraničnými Slováckmi, aby bolo dielo lacnejšie.

¹⁴ CHUDA, M.: Ladislav Záborský – maliar ticha. In: *Pútnik svätovojeťský. Kalendár*. Trnava: SSV, 1993, nestr.

Záborského tvorba pre sakrálnu architektúru sa vyznačuje dvojakým výtvarným jazykom v závislosti od výtvarnej techniky a výtvarného druhu: zatiaľ čo v tvorbe vitráží dokáže oscilovať **od figurálnej témy** (*Spišská Belá, Kostol sv. Antona Pustovníka; Breza, Kostol Panny Márie; Vojčice, Kostol Sedembolestnej Panny Márie a ďalšie*) **k čistej abstrakcii** (*Kazimír, Kostol sv. Štefana; Martin, Kostol sv. Martina; Vyšný Hrušov, Kostol sv. Petra a Pavla; Seňa, Kostol sv. Petra a Pavla; Stankovany, Kostol Božského Srdca Ježišovho a ďalšie*), v maliarskych technikách striktne zostáva na pozíciách figurálnej maľby. Objavujú sa aj práce abstraktné, charakteristické svojou monochromatickosťou, no tieto predstavujú skôr polohu meditatívnej, duchovnej maľby, ktorá má religióznu výpoveď (napríklad *Meditácie, Duch Boží nad vodami, Trojičný oblak, Úzka cesta k Svetlu a široká do temnôt* a iné). Typická je Záborského modrá – od kobaltovej po azúrovú modrú, ktorá zdôrazňuje meditatívnosť diela, a niekedy preniká takmer do surreálneho sveta. **Svetlo a farba**, dva významové komponenty jeho obrazov: svetlo – mystérium, ktoré presvetľuje, vyžaruje, preniká a farba ako nositeľ obsahu. Religiozita Záborského diela vychádza z autorovho prístupu k tvorbe, a nie je závislá od náboženského motívu. Religióznym charakter majú aj jeho krajinomalby či figurálne kompozície.

Maliar hľadá inšpiráciu v meditácii, modlitbe, osobnom prežívaní viery: „Pre mňa denná meditácia je najradostnejšou chvíľou dňa...Odtiaľ často vytryskne aj inšpirácia.“¹⁵

Spomedzi veľkého počtu Záborského realizácií v liturgickom priestore spomenieme tie, ktoré považujeme z nášho hľadiska za najdôležitejšie a umelecky najvydarenejšie. Výskum Záborského tvorby nám sťažila skutočnosť, že autor prevažnú časť svojho diela nedatoval.¹⁶

Záborského sakrálna tvorba sa koncentrovala na **návrhy vitráží a ich realizácie** (často krát vitráže aj sám skladal), **maľbu a krížové cesty**. V mnohých prípadoch, keď dostal zákazku na výzdobu kostola, sa snažil dať chrámovému interiéru jednoliaty autorský rukopis a tak nie je ničím výnimočným, ak v kostoloch nachádzame Záborského vitráž spolu s Krížovou cestou, zriedkavo sa pridáva aj maľba oltárneho či závesného obrazu.

Záborského prvá skúsenosť s tvorbou do chrámovej architektúry pochádza z povojnových rokov 1948 – 1949, kedy sa mu naskytla príležitosť v novej modernej nemocničnej kaplnke v Olomouci (Ing. arch. Jaroslav Čermák) vytvoriť farebnú mozaiku nad hlavný oltár a krížovú cestu. Mozaika mala veľkorozmerný formát a zobrazovala ikonografický námet Božského Srdca Ježišovho, ktorý autor poňal konzervatívne klasicky.¹⁷ Neskôr bola kaplnka aj Záborského dielo

¹⁵ ZÁBORSKÝ, L.: *Výber zo sakrálnej tvorby*. Skladačka k výstave. Kultúrne centrum Vrútky, 1999 – 2000.

¹⁶ Pri analýze Záborského tvorby sme sa pokúšali doplniť údaje aj v rozhovore so samotným autorom, žiaľ, k presným údajom sme nedospeli jednak z dôvodu časového odstupu, ale najmä preto, že autor tieto údaje nepovažuje za potrebné uvádzať. Pri datovaní diel v niektorých prípadoch vychádzame z datovania diel jeho spolupracovníkov, dátumu stavby kostola, spomienok obyvateľov obce, a nie vždy presných farských archívov.

¹⁷ Podľa zachovanej fotografie z archívu autora.

zničené.¹⁸ Potom nasledovali realizácie na Slovensku. Prvé významnejšie dielo vytvoril Ladislav Záborský v *Kostole sv. Štefana kráľa v obci Kazimír* (Ing. Juraj Žalobín, 1967). Kostol je zaujímavý tým, že ide o prvý dubčekovský a pokoncilový kostol na východnom Slovensku, na území Košickej arcidiecézy. Pre tento jednoduchý jednolod'ový kostol s presbytériom rozšíreným do strán vo forme transeptu vytvoril Záborský 19 vitrážových okien (dve vo svätyni a 17 v lodi kostola), ktoré poňal abstraktne, ako hru farby a svetla, ktoré sa významným spôsobom spolupodieľajú na atmosfére samotného liturgického priestoru. Vitráže v lodi kostola, umiestnené do vysokých obdĺžnikových okien, sú komponované ako sieť obdĺžnikových plôch rozličnej veľkosti, prevažne v rozličných odtieňoch modrej farby, ktorá sa strieda s bielou, ružovou a svetložltou. V týchto vitrážach sa autor svojim výtvarným jazykom – hrou farieb pohybuje na hranici orfizmu. V dolnej časti je každé okno akoby zapustené do zeme v podobe hnedých farebných plôch. Architektonicky zaujímavé sú riešené okná vo svätyni – umiestnené šikmo oproti hlavnému krížu na mieste hlavného oltára, ktorý vlastne osvetľujú. Autor preukázal veľkú dávku odvahy, keď sa rozhodol pre abstraktný námet. Vitrážové okná riešil v jemných teplých farebných tónoch vyskladaných tak, že v centrálnej časti evokujú motív kríža. Alternatívou teplých farieb vo svätyni a studených v lodi, teda kontrastom svetla a tmy, sa Záborskému podarilo docieľiť atmosféru priam katedrálovú.

Okrem Záborského sa na výzdobe kostola podieľal aj sochár Alexander Trizuljak (drevený kríž na čelnej stene v presbytériu a sochár Dušan Králik, ktorý pre vstupnú bránu vytvoril netradične riešenú kovovú mrežu.

Podobné odvážne riešenie presvetlenia liturgického priestoru formou vitráží realizoval Ladislav Záborský v *Kostole sv. Anny v Bukovci* (rekonštrukcia Ing. Juraj Žalobín, 1969). Samotná stavba kostola je konštrukčne riešená nenáročne, pre svojpomocnú realizáciu.¹⁹ Veľké okenné otvory na južnej strane vyplnil Záborský skladaním väčších a menších farebných plôch; menších 14 okien na severnej strane využil Záborský na zobrazenie krížovej cesty (leptané sklo). Vysoké okná vo svätyni po stranách svätostánku riešil autor taktiež abstraktným námetom, vyskladaním farebných plôch tmavších odtieňov. Záborského abstraktné vitráže nevystupujú v polohe dekoratívneho prvku, ale sú akousi výtvarnou víziou umelca, postavenou na farebnej harmónii kontrastov farebných odtieňov a na striedaní veľkých a malých farebných plôch. K tomu treba pripočítať svetlo prenikajúce cez túto farebnú hru, vytvárajúce neopakovateľnú chrámovú atmosféru ticha a meditácie. Rovnaký prístup uplatnil aj pri realizácii vitráží v *Kostole Nanebovzatia Panny Márie v Sučanoch* (okolo polovice 60. rokov 20. storočia) alebo abstraktne poňatých vitrážach v *Kostole sv. Petra a Pavla vo*

¹⁸ Komunisti po násilnom vystáňovaní rádových sestier kaplnku zlikvidovali. Mozaiku podľa autora pravdepodobne zamurovali a krížová cesta je nezvestná. Porov.: Záborský, L.: *Dialógy s večnosťou*. Martin: Turčianska galéria v Martine, 2000, s. 7.

¹⁹ Ani stavba tohoto kostola sa neuzaobišla bez útokov v novinách, pozastavení stavby, pokút. Po etapách sa kostol dotváral do dnešnej podoby. Porov.: ŽALOBÍN, J.: Kostol v Bukovci. In: *Projekt*, roč. 32, 1990, č. 9-10, s. 17.

Vyšnom Hrušove (okolo po. 70. rokov) či v *Kostole sv. Martina v Martine*. Tu v roku 1970 realizoval na hlavnej fasáde rozetové okno, kde naplno uplatnil svoj vzťah k vitrážovej tradícii a farebné cítenie.

Jedna z najkrajších figurálnych vitráží Ladislava Záborského sa nachádza v *Kostole Sedembolestnej Panny Márie vo Vojčiciach* ((Ing. Juraj Žalobín, 1969). Ide o sklenený obraz *Sedembolestnej Panny Márie*, ktorý je umiestnený v pozdĺžnom okennom výreze nad soklom, na pravej strane hlavného vchodu. Ikonografický motív Sedembolestnej Panny Márie s mŕtvym Kristom v náručí potreboval autor umiestniť do neprakticky dlhého a pomerne úzkeho okna, čomu vynaliezavo prispôbil kompozíciu scény, tradične zobrazovanú na výšku. Záborský zobrazuje patrónku kostola, Sedembolestnú Pannu Máriu ako polfigúru skláňajúcu sa nad ležiacim mŕtvym telom Krista. Kompozične plochu okna autor zdynamizoval vytvorením farebného poloblúka nad hlavou Panny Márie, z ktorého visí sedem mečov. Symbolické, skratkovité poňatie formy, hrubá čierna grafická linka a striedanie geometrických tvarov rôznej veľkosti dodávajú tomuto dielu nielen expresivitu vo výraze, ale aj napätie v obsahu. K celkovému vyzneniu diela napomáha aj farebnosť, ktorá je volená podobne ako vo vitrážach v Kazimíre v rozličných odtieňoch modrej farby, ktorú dopĺňa priehľadná biela, ružová, fialová, svetlá hnedá a svetlozelená.

Ďalšie veľkorozmerné vitráže sa nachádza na stene v pravej časti rozšíreného presbytéria, odkiaľ prichádza do svätyne svetlo. Tu však figúry zobrazuje zjednodušením tvarov, ale aj redukciou farebnosti, prístup, ktorý sa opakuje vo viacerých Záborského figurálnych vitrážach (napr. *Kostol Božského Srdca v Stankvanoch*, 1974). Veľkú plochu okna autor kompozične rozdelil na dva samostatné motívy alebo kombináciu figurálnej témy v dolnej časti okna a abstraktnej v hornej väčšej časti okna, čím dosiahol zaujímavé farebné efekty osvetľujúce presbytérium.

Spomedzi vitráží s figurálnym námetom sa svojou kvalitou vynímajú vitráže v gotickom *Kostole sv. Antona Pustovníka v Spišskej Belej* (1965 – 1970). Štyri scény zo života sv. Antona, patróna kostola sú umiestnené v štyroch vysokých stredovekých oknách členených stredným prútom s lomeným oblúkom s rozetou v zakončení. Príbeh svätého pustovníka, ktorý autora zaujal svojim asketickým životom, je zobrazený sprava doľava smerom k svätyni a naratívny spôsobom približuje najvýznamnejšie a najsymbolickejšie udalosti z jeho života (Sv. Anton a démoni, Pokušenie sv. Antona, Kristus utešuje sv. Antona, Sv. Anton s anjelmi – smrť sv. Antona). Okná realizované v rozpätí rokov 1965 – 1970 sú zaujímavé výtvarným jazykom, ktorý využíva **kubistické prvky**: napríklad vidíme to na hlave hada s obidvoma očami na jednej strane, či na hlave démona, kde vo výraze en face je naznačený profil. V rovine ikonografickej Záborský ustupuje od použitia zaužívaných atribútov svätca a prikláňa sa k civilnejšiemu a skromnejšiemu riešeniu – svätca charakterizuje len hnedý mníšsky habit. Originálne je poňatá scéna zobrazená v druhom okne, kde sv. Antona pokúša krásna Egyptanka sprevádzaná hadmi, zaodetá do egyptskej zástery a vyzdobená egyptskými šperkmi. Kompozícia jednotlivých scén vychádza z vysokých úzkych okien, preto

prevažuje koncepcia zobrazenia dvoch postáv z profilu, situovaných na okraji okna oproti sebe, čím vlastne zobrazuje len jednu ruku figúry. Pozadie je riešené abstraktne vo forme vlniacich sa farebných pásov, čo mu poslúžilo na zdynamizovanie celej vitráže.

V Záborského vitrážovej tvorbe sa popri abstraktnej a figurálnej téme objavuje aj práca pomocou reči symbolov, čo je však ojedinelý jav, ako napríklad v *Kostole Panny Márie v Breze* (koniec 70. rokov 20. storočia), kde hlavné mravné cnosti zobrazuje komplikovaným spôsobom stelesnené vo vybraných svätcoch.

Kombináciu abstraktnej a figurálnej témy v oknách nachádzame v *Kaplnke Panny Márie pomocnice kresťanov Veľkých Bedzanoch* (1965, prestavba Ing. arch. Vladimír Záborský, 1972). Malá nenápadná kaplnka skrýva v sebe nielen Záborského vitráž a krížovú cestu, ale aj prekvapujúcu veľkoplošnú nástennú maľbu. Vo svätyni po celej výške čelnej steny apsidy je vypĺnené úzke okno rozdelené na šesť tabúl, do ktorého Záborský osadil vitráž s abstraktným motívom v prevažne modrých a červených farebných odtieňoch. V nevelkých oknách po obvode kaplnky je osadená krížová cesta (leptaná do skla) vyrobená podľa predchádzajúcej predlohy, jedna z mnohých podobných. Autor využíva umeleckú skratku, minimalizovaním obrysových liniek štylizuje postavy do charakterotvorných postojov. Do popredia vystupuje vertikálna kompozícia každého okna. Techniku leptaného skla priniesol do sakrálneho priestoru Ladislav Záborský; využíva ju vtedy, keď potreboval priestor dostatočne presvetliť.²⁰

V rokoch 1968 – 1969 mohol Záborský aj s rodinou vycestovať za hranice, kde sa na poznávacích cestách po Francúzsku, Taliansku a Švajčiarsku venoval štúdiu modernej sakrálnej architektúry a umenia, najmä fenoménu chrámovej vitráže. Počas relatívne krátkeho pobytu v Paríži namaloval v kostole na predmestí Limeil jednu nástennú maľbu a dve maľby v technike al secco nad bočnými oltármi.²¹ Ďalšia realizácia v zahraničí vznikla počas dvojmesačného pobytu v Ríme v roku 1969: pre Pápežský ústav svätých Cyrila a Metoda namaloval obraz sv. Cyrila a Metoda v životnej veľkosti (olej), ako i viac veľkorozmerných obrazov, ktoré sa na tejto slovenskej pôde v Ríme dodnes nachádzajú.

Po návrate zo zahraničia s veľkou intenzitou pokračoval v tvorbe pre sakrálnu architektúru v duchu pokoncilovej reformy a autor je činný podnes napriek vysokému veku.

²⁰ Mimoriadne zaujímavá je nástenná maľba autorky Blanky Znojemskej (1983), zobrazená ako cyklus – príbeh, ktorý sa nachádza na hlavnej stene vo svätyni, kde je predelená oknom s vitrážami a pokračuje v pravej bočnej lodi. Nástenná maľba predstavuje ojedinelý maliarsky zásah do liturgického priestoru nie pre modernosť výtvarného jazyka, ale pre netradičné zobrazenie biblického posolstva a kresťanskej symboliky, ktorá je na hranici ezoterickej maľby. Maľba svojou zložitou kompozíciou a farebnou presýtenosťou je v protiklade s abstrahovaným čistým tvarom Záborského výtvarného jazyka a v malom interiéri pôsobí expanzívne, zanecháva dojem experimentu vo vzťahu k prijateľnosti výtvarnej výpovede a čitateľnosti symboliky. Celé výtvarné stvárnenie kaplnky ďaleko predbieha architektúru tejto malej sakrálnej stavby, kde pôvodná autorská koncepcia bola menená a dopĺňaná nie práve najvhodnejším spôsobom bez vedomia ešte žijúcich autorov.²⁰

²¹ Údaj poskytol Ladislav Záborský počas rozhovoru s autorkou práce 29. júna 2007. Fofodokumentáciu diela autor nemá.

Krížové cesty

Ladislav Záborský ako „náboženský maliar“ je známy najmä ako autor nespočítateľného množstva krížových ciest. Autor udáva, že počas komunizmu vytvoril 21 krížových ciest a po roku 1990 ešte ďalších sedem v rôznych technikách: maľba, leptané sklo, farebné sklo, ryté do dreva či pálené drevo.²² Za všetky spomeňme aspoň niektoré krížové cesty:

a) *leptané sklo*: Veľké Bedzany, Kaplnka Panny Márie Pomocnice; Zeleneč, Kostol Narodenia Panny Márie; Badín, seminárna kaplnka; Valaská Dubová, Kostol sv. Michala; Turčianske Teplice, Kostol sv. Jozefa a ďalšie.

b) *rytá do dreva (pálené drevo)*: Vojčice, Kostol Sedembolestnej Panny Márie; Vyšný Hrušov, Kostol sv. Petra a Pavla (obr. č. 128); Dolný Smokovec, Kaplnka Charitného domu; Petrovany, Kostol Všetkých svätých; Dunajská Lužná, Kaplnka v Charitnom dome sestier dominikánok; Bratislava – Ružinov, Kostol sv. Vincenta de Paul a ďalšie.

c) *maľovaná*: Nitra, seminárska kaplnka; Liptovské Sliache, Kostol sv. Šimona a Júdu, Zeleneč, Kostol Narodenia Panny Márie a iné.

Krížová cesta svojou povahou naratívneho cyklu kladie na umelca požiadavku jasnosti, vecnosti a komunikatívnosti. Talent Ladislava Záborského pre výtvarnú skratku a zachytenie podstaty myšlienky niekoľkými čistými výraznými linkami sa v tomto žánri uplatnil v plnej miere. K tomu pristupuje aj netradičné poňatie starých ikonografických tém. Pohľad z profilu či skrytú tvár využíva autor ako významový a komunikačný prvok obrazu.

Problém s týmto žánrom Záborského tvorby nastáva v okamihu, keď prídeme k poznaniu, že autorova krížová cesta sa v menších obmenách a rôznych technikách objavuje v mnohých kostoloch a kaplnkách po celom Slovensku, dokonca kopírovaná s povolením autora (napríklad Cígel', Kostol sv. Mateja apoštola).²³ Tento fenomén – a nie je to len slovenské špecifikum v oblasti sakrálneho umenia, by sme z hľadiska výtvarnej kritiky striktne odmietli a označili ho za kopírovanie, opakovanie sa, nedostatok invencie, vyčerpanie témy, neprofesionalitu tak na strane umelca, ako i objednávateľa. Záborský, ako i jemu podobní umelci (napríklad talianska sochárka Ave Cerquetti, Centro Ave, Loppiano) majú na tento svoj „nie-profesionálny“ postoj argumentáciu výsostne náboženskú: povolenie na neobmedzené reprodukovanie svojich diel vnímajú ako istú formu evanjelizácie. Záborský napríklad hovorí: „Moje hlavné krédo je maľovať obrazy, ktoré ľuďom niečo povedia, ktoré ich vedú k Bohu.“²⁴ Jeho séria 34 reprodukovaných obrazov pod názvom *Ladislav Záborský: Obrazy z Božieho slova* sa predávajú v predajniach kresťanských kníhkupectiev po celom Slovensku. Keďže svoje diela, ako aj ich reprodukcie vníma autor ako podnet na meditáciu, neuvádza nijaké technické údaje o diele, len názov.²⁵ V posledných

²² Porov.: ZÁBORSKÝ, L.: *Dialógy s večnosťou*, s. 9.

²³ Rozhovor autorky s kopistom krížovej cesty Jánom Michalovičom. Cígel', 23. 8. 2008.

²⁴ NEUPAUER, R.: c. d., s. 15.

²⁵ Porov.: ZÁBORSKÝ, L.: *Dialógy s večnosťou*, s. 49.

rokoch tvorby autorov evanjelizačný zápal a osobná spiritualita sú vo všeobecnosti dominantnejšie ako formálna stránka výstavby obrazu (opakuje sa vo výrazových prostriedkoch a neraz i námete), čo napokon vyústilo po výtvarnej stránke do schematickosti a stagnácie. Záborského historická úloha pri tvorbe a smerovaní moderného náboženského umenia druhej polovice 20. storočia je však nespochybniteľná a najmä autentická.

Prínos pre sakrálnu umenie

Pri analýze Záborského tvorby je potrebné pozerat' nielen na formu a tvar, ale aj na vnútorný význam jeho diela. Záborský sa spomedzi všetkých umelcov, ktorí tvorili pre sakrálny priestor javí ako špecifický fenomén - paralelu nachádzam v stredovekom ikonopiscovi, ktorého presvedčenie preniká celú tvorbu, v tom spočíva sila jeho diela: v autenticite. Záborského obrazy nemajú ambíciu dekorovať priestor, ale idú oveľa ďalej: chcú otvárať dvere k načúvaniu Absolútna. Jeho dielo je nábožensko-meditatívno-filozofické.

V Záborského maľbe sa abstrakcia stala maximálnym výrazom hľadania podstaty a príčiny bytia. Náboženské témy v jeho tvorbe sú výrazom osobného putovania medzi nebom a zemou, hľadaním spojnice týchto dimenzií. Bohatstvo tohoto vzťahu ukazuje množstvo maliarskych variant témy Ježiša Krista, Panny Márie, Ducha Svätého. Náboženský charakter Záborský vdychuje aj zdanlivo nenáboženským témam, ako je napríklad krajinomaľba. Jeho krajina je príznačná zvláštnym tichom a svetlom. Umelec sa vyhýba melancholickému tónu a vnáša do obrazu láskavý pohľad na svet, spojený s meditatívnym postojom ku kráse Božieho diela.

Silným výrazovým prvkom jeho obrazov je farba, ktorá sa stáva nositeľom obsahu, no predovšetkým svetlo. Svetlo je autorovým najpreferovanejším motívom - dotvára autorskú myšlienku: svetlo a tieň, pozitívne a negatívne, dobro a zlo. Svetlo fyzické a svetlo duchovné sa v Záborského tvorbe stretávajú v osobe Ježiša Krista. Preto je Ladislav Záborský v plnom zmysle slova „zbožným náboženským maliarom“.

V katalógu k výstave s názvom *Ecce Homo*, ktorá sa konala pri príležitosti Roka kresťanskej kultúry 1999 v Nitrianskej galérii, charakter Záborského tvorby výstižne pomenovala kurátorka výstavy Eva Kapsová: *Keby sa stanovilo poradie oprávnenosti zaradenie autorov k žánru náboženského umenia, meno Ladislava Záborského by iste stálo na prvom mieste. Náboženskej tvorbe sa venuje po celý život. Nezlomili ho ani dlhé roky väzenia v časoch kultúrnej neslobody, neočakával mimoriadnu pozornosť a uznanie zo strany odbornej verejnosti. Návštevníci i bez*

Spomínaná talianska výtvarníčka Ave Cerquetti, ktorá viac ako 40 rokov tvorí pre liturgický priestor, naopak umožnila reprodukcie svojich sôch v zmenšenej mierke s vysvetlením, „aby do domov a domácností prišlo posolstvo harmónie...“ Niektoré reprodukcie pre ňu významnejších prác však čísluje a signuje (napríklad: *Madonna del Buon Cammino*, v. 30 cm, bronz 10 ks, pálená hlina a glazovaná keramika po 1000 ks).

pozvania môžu chodiť do jeho ateliéru a sýtiť sa jeho obrazmi viery, nádeje a lásky...²⁶

A na tomto mieste, pri tejto umelcovej misii, sú slová výtvarných kritikov irelevantné.

PRÍLOHA

Z listov profesora Ladislava Hanusa LADISLAVOVI ZÁBORSKÉMU

Drahý Laco Záborský!

Veľmi som rád, že ste mi poslali ukážky svojich prác. Znovu a znovu som sa do nich zadíval. Už sa aj oboznamujem z Vaším svetom. Tu presvedčivo vyrastá nové náboženské umenie. ...Tak je, pravdu máte: toto nové umenie nie je možné ináč, iba ak bude vychodiť z celkom nového náboženského zážitku našich čias. Z bytostne mocného zážitku.... Preto bojujeme proti celým ľadovcom ustrnulého a mechanického umenia, ktoré ešte vždy úradne panuje, pláta sa a pokračuje v bytí podivnou húževnatosťou. Nie, to všetko je smetie na smetisko. Vyradiť to bolo by bohumilé dielo... Vidím u Vás ten nový zážitok. Už aj v tematike: že nie ste predovšetkým profánnym maliarom, krajinárom, portrétistom, figuralistom, ale púšťate sa výlučne so veľkého sveta náboženského... A zažívate tento kresťanský svet po celej jeho šírke...Ste si vedomý zodpovednosti, čo to znamená pribrať sa vytvoriť krížovú cestu, čo to znamená Apokalypsa. A máte odvahu na to. ... Budete mať tu ruvania dosť na celý život.

Spišská Kapitula 23. 8. 1946

Drahý Laco Záborský!

Ďakujem Vám za ďalšie obrázky. Často sa zadívam na ne. Mocne sa tu dvíha nové náboženské umenie. Verím vo Vás. Z tohto sa musí vypracovať to pravé, na čo sú už zrelé polia. Vidím tie svety kresťanských mystérií ste si premysleli zgruntu odznova (prítom však vidím štúdium starej tradície) tak, ako kresťanské umenie má byť: nový začiatok v umení, revolúcia, novodobytie večných hodnôt, každý deň. Z práce usudzujem, že predovšetkým vo Vás je tento náboženský život, osobné zažitie, hľadanie, borenie, trápenie. Doteraz u nijakého iného slovenského umelca nebadám tejto náboženskej opravdivosti, tohto sviatosťného, liturgického života. I Benka, i Fulla, hoc sú v hĺbke veľmi zbožní, len zďiaľky sa približujú a udomácňujú v Kristovom mystickom tele (v Cirkvi). Preto od Vás ja čakám to pravé. Originál Božského Srdca, tuším, som videl v Skalici u Dr. Straussa. Je to. Udrie...Nehromadte symboly. Snažte sa čím menšími prostriedkami vyjadriť všetko. Jeden znak nabiť vrcholne. Budte ekonomický. Sústreďte sa v podstate.

...

Nedivte sa, že Vám na výstavu vybrali chatrnejšie veci. Je to celá panujúca ideológia. Rezultát pozitivizmu. Skepsa a útek od vnútra, horor ideológie (myslím náboženskej), kult povrchu, od impresionizmu počnúc, pestovanie formalizmu, virtuozity. Pre ten horor. Nemáte s nimi nič a ani nemajte s nimi. Veľmi veľa odvahy budete potrebovať. Aspoň katolíci Vás pochopia. Zákony sakrálneho umenia sú celkom iné...

²⁶ KAPSOVÁ, E.: Umelci k Veľkému jubileu 2000. In: *Ecce homo*. Katalóg výstavy Ecce homo, Ponitrianska galéria, 15. 4. – 15. 5. 1998. Nitra: Ponitrianska galéria, KBS, 2000.

Spišská Kapitula 17. 10. 1946

Drahý Lacko!

Ďakujem Vám za celý zážitok u Vás.... Po fotografiách mohol som vidieť cykly v skutočnosti. A celé Vaše umenie. Presvedčilo ma, že tu vidím náboženské umenie, to naše nové náboženské umenie. Našpekulujeme sa o tom, aké by malo byť, ale ono sa voľakde musí začať samo, zo života, z modlitby, z inšpirácie, z práce. ... Na všetku Vašu doterajšiu prácu sa dívam ako na predprácu a prípravu. Budete musieť vojsť do kostola. Kostol naplniť symbolmi. Tam, dookola na očiach, svet viery, spasenia, súdu. Vaše cykly majú monumentalitu, i Vy máte veľkú potenciú a až barokovú plodnosť.

Z ateliéru musíte sa dostať von, a vziať dnu, do chrámu. Vaše vízie musia vyrásť v chrámovú monumentalitu. Už by sme Vás potrebovali. lebo náboženské umenie nie je ateliérové, ale úžitkové umenie, umenie v službe. Pripravujte sa na toto. Preto potrebujete štúdium, prácu, cudzinu. Lacko, uvažujte o tom. ...

Spišská Kapitula 14. 2. 1947²⁷

Z listu Ruženy Vackovej, profesorky na Katedre dejín umenia Karlovej univerzity v Prahe

Drazí Zátorští,

....Milý Laco, ty obrazy se mi líbí a zdá se mi, že jdou onou cestou k novému umění. Tuším však, že Laco jde k tomu skutečnému živlu barvy, barvy napojené světlem a její živelnou podstatnost. Ovšem – barevnost, tón pestrostí v té vlně světla je rozhodující pro dojem i představu obrazu. A tak se omezím jen na některé jakési základní myšlenky, které mám o moderním umění. Samozřejmě, že je naprosto nezbytné, aby katolické umění dělal hluboký katolík. To je vůbec první nezbytný předpoklad a Laco jej splňuje.

Je to požadavek přímo zásadní: jedině meditující katolík může přijít skutečně na nové tvary představ.

I na předmět, konkrétní předmět, který se má vnést do onoho funkčního principu barvy, musí se malíř podívat znovu. A sám, na všechno, aby jej pak ponořil do vlasti světla. ... my musíme hledat symbol jaksi jednorázově názorný. Symbol zřetelné a čisté funkce. I pokud jde o předměty i pokud jede o barvu. ... A barvy skutečně nějak symbolicky přecitujeme, mají prvotní psychologickou mohutnost, to je jisté. ... A v této psychologické mohutnosti je jejich symbolická skladebnost...

... a chci, aby ste se také sblížili s Dr. Hanusem ze Spiše. To by bylo takové zvláštní, ovšem spíš rozumové zase, rozumově duchovní setkání ve vědě. Vy Slováci jste vlastně podivným mým osudem, kde se tolik dokončuje, co jsem léta v české samotě přemýšlela. Těším se na Slovensko - musím k Vám přijet, cítím to.

V Praze 10. prosince 1946²⁸

²⁷ Záborský, L.: *Dialógy s večnosťou*. Martin: Turčianska galéria, 2000, s. 11 – 14.

²⁸ Tamže, s. 22 – 23.

Mystérium viery v tvorbe Ladislava Záborského

Koncepcia výstavy malieb akademického maliara Ladislava Záborského v Badíne
od 5. – 29. 9. 2012

1. Tajomstvo života a jeho víťazstvo (8 malieb)

Boh je počiatkom života. Preto možno povedať, že len *akoby* z prvotného chaosu, ktorý trochu pripomína obraz č. 1: *Svetlo a temnota*, sa rodí víťazne život. Svetlo života je plné nádeje, ako to badať na zelenej maľbe č. 2: *Víťazstvo života*. Duch Boží sa vznáša nad pokojnou harmóniou zeme (č. 3: *Duch Svätý*). Pre človeka začína svitanie; v živote sám dozrieva a ono svitanie ho učí vnímať i v prírode svitanie žiary samotného Boha Stvoriteľa, ktorý je svetlo (č. 4: *Svitanie Svetla*). Vierou teda človek badať za viditeľným úžasom prírody žiaru Neviditeľného – Božieho svetla; pohľadom na slnko, uvažuje o Slnku spravodlivosti a života (č. 5: *Monštrancia svetla*). Človek z toho nemôže neostať v údive a nevstúpiť do modlitby (č. 6: *Nočná modlitba*). Avšak súčasťou života sú aj útrapy, dokonca aj prenasledovanie a vyhnanstvo. Neraz spravodlivý musí uniknúť, aby zachránil seba aj iných (č. 7: *Útek do Egypta*). Avšak Boh si môže aj z otrockého Egypta povolať syna; tak Mojžiš povolaný sa dostáva do hlbšej komunikácie s Bohom. Ostáva v dôvere pred ním (č. 8: *Mojžiš pred Bohom*). Osem obrazov nás previedlo od víťazstva života k rozhovoru s Bohom.

2. Tajomstvo Vtelenia a túžba veriacich po Bohu (4 maľby)

Nie človek si robí cestu k Bohu, ale Boh sám ako prvý zostupuje do života človeka neraz aj v tých najťažších životných situáciách (č. 9: *Schody do neba*). Najvznešenejší a najpokornejší spôsob, ako Boh zostúpil k nám, aby nás zachránil, je jeho Vtelenie – Slovo sa telom stalo (č. 10: *Betlehem*). Hoci Boh prišiel k nám a žil medzi nami, mnohí ho nevnímajú. Múdroťou života je pripravenosť stretnúť nášho Pána v ktorúkoľvek hodinu; jedinečne o takejto múdrosti a pripravenosti hovorí podobenstvo o múdrych a hlúpych pannách (č. 11: *Očakávaný*). Blahoslavení sú tí, ktorých život v očakávaní ich robí citlivými na pomoc blížnym a ich túžba po Bohu ich vedie k životu podľa darov Ducha Svätého (č. 12: *Pentecoste*).

3. Tajomstvo Kristovho života medzi nami (9 malieb)

Tretia časť výstavy zachytáva niektoré tajomstvá z Ježišovho života, pred ktorými človek nemôže ostať bez odpovede.

Boh sa nechal objasť človekom; v matke, ktorá si pritláča svoje dieťa je prirodzené vybadať Máriu s malým Ježiškom (č. 13: *Dve srdcia*). Malého Ježiša rozpoznali ako kráľa i Mudrci z východu. Klaňali sa mu a venovali mu svoje dary (č. 14: *Klaňanie sa troch kráľov*). Potom Ježiš rástol a mocnel, plný múdrosti v Božej milosti, pred ľuďmi. Jedinečnú udalosť v polovičke Ježišovho verejného účinkovania zažili traja z jeho učeníkov na vysokom vrchu, keď sa sám Kristus pred nimi premenil. Opäť Božie svetlo osvietilo oči učeníkov; videli tam aj Mojžiša a Eliáša (č. 15: *Premenenie Pána*). Ježiš sa dotýka srdca ľudí a mení životy tých, ktorých stretáva.

Mení ich nenásilne, s láskou a výzvou nasledovať ho (č. 16: *Povolanie Matúša*). Nikdy nepoužil silu, ani vtedy, keď ho nespravodlivo obžalovali na smrť – aj vtedy ostal verný svojmu poslaniu – zjaviť Božiu lásku (č. 17: *Kristus pred veľradou*). Ani Pilátov verdikt odsúdenia na smrť nepremohol Ježišovu lásku. Len Boh pozná nesmierny počet nespravodlivo odsúdených... (č. 18: *Pilát odsúdil Krista a umyl si ruky*). Ježiš berie kríž smrti na svoje plecia a jeho cesta vedie na popravisko, ale tam sa nezastaví. Svojou smrťou zmenil popravisko len na zastávku k životu, k večnému Svetlu (č. 19: *S krížom ku svetlu*). Ježišov nasledovník vie, že krížová cesta je cesta vykúpenia. Žiari z nej teda nádej i pre každého učeníka (č. 20: *Tesná brána a Vykupiteľ*). Aj Peter schybil, ale Ježiš ho neprestal milovať. Učil Petra neustálej láske – ved' mal získať prvenstvo lásky: „Miluješ ma viac...?“ (č. 21: *Kristus ustanovuje Petra za pápeža*). Deväť obrazov nás učí ako nasledovať Ježiša a ako sa postupne stať učeníkom Božieho kráľovstva.

4. Tajomstvo Božieho kráľovstva – od jasu Boha do Svetla nebeskej liturgie (4 maľby)

Štvrtá časť výstavy nás vovádza do belaso-modrej farby nebeského jasu. Výstava začala tajomstvom svetla a víťazstvom života. Postupne obohacovala posolstvo Svetla skutočnosťou Božieho vtelenia a skúsenosťou stretnutí sa s Ježišom Kristom, živým Bohom, ktorý hlásal Božie kráľovstvo medzi nami. Maľby nás teda doviedli vierou do jasu Nebeského kráľovstva. Prvá maľba svojou belasou farbou dvíha myseľ pozorovateľa jadrne a predsa zvolna k údivu Boha Otca, ktorý je svetlom (č. 22: *Boh – svetlo*), no nie studeným. Najsvätejšia Trojica je predobrazom a vzorom lásky – jednak pre ľudské rodiny a ale i pre Božie kráľovstvo (č. 23: *Trojice*). Božia trojica sa stretá s veriacimi v chrámoch, kde Boh Syn sa stáva naším pokrmom – Eucharistiou. V chráme požívame Boha, aby sme mali život Božích detí. Takto nás Pán neustále živí svojou milosťou (č. 24: *Dom Eucharistie*). Už tu na zemi sa s ním tajomne stretáme a veríme, že v nebi sa liturgia stane završením šťastia (č. 25: *Výjav z Apokalypsy – päť anjelov*).

Blažej Štrba

VI. KŇAZSKÝ SEMINÁR SV. FRANTIŠKA XAVERSKÉHO V BADÍNE

Dejiny banskobystrického kňazského seminára

Diecézny seminár v Banskobystrickej diecéze bol založený druhým banskobystrickým biskupom Gabrielom Zerdahelyim, ktorý v roku 1805 kúpil v Kapitulskej ulici v Banskej Bystrici staršiu budovu.

Prví bohoslovci sa začali formovať v kňazskom seminári 1. novembra 1807. Budova seminára bola posvätená na slávnosť Nepoškvrneného počatia Panny Márie 8. decembra 1807 a patrónom seminára sa stal svätý Karol Boromejský. Oficiálny názov seminára bol Teologické učilište.

Výučba v seminári bola v rokoch 1919 až 1922 prerušená. Hlavnou príčinou bol povojnový zmätok a vypovedanie vtedajšieho banskobystrického biskupa Wolfganga Radnaia vládou Československej republiky z krajiny. Pričinením diecézneho biskupa Mariána Blahu sa podarilo v roku 1922 opäť v kňazskom seminári začať formáciu. Výuka pokračovala neprerušene až do roku 1950.

V marci 1950, po násilnom obsadení biskupského úradu cirkevným tajomníkom Jánom Dechetom a po smrti biskupa Andreja Škrábika, boli zatknutí predstavení seminára. Koncom marca 1950 ostal banskobystrický seminár prakticky bez vedenia. Seminár bol napadením vlády zo 14. júla 1950 ako inštitúcia zrušený a budova poštátnená. Všetko bohoslovecké štúdium na Slovensku sa sústredilo na Rímskokatolícku cyrilometodskú bohosloveckú fakultu v Bratislave. Až do roku 1990 boli banskobystrickí seminaristi prijímaní na formáciu do seminára v Bratislave pri Dóme svätého Martina.

V marci 1990 bol vysvätený pre Banskobystrickú diecézu nový sídelný biskup Mons. Rudolf Baláž. Ako prioritu svojej biskupskej služby prezentoval túžbu obnoviť diecézny seminár. Na jeseň roku 1990 sa rozhodlo, že nový seminár bude stáť v Badíne pri Banskej Bystrici. Svoje poslanie začal seminár plniť 1. júla 1990 v dočasných priestoroch historického hradu v Slovenskej Ľupči. Za rektora diecézneho seminára bol vymenovaný generálny vikár a dekan banskobystrického dekanátu Tomáš Galis. Výuka v priestoroch hradu prebiehala počas výstavby novej budovy kňazského seminára v Badíne, teda v rokoch 1990 až 1993.

Obrázok 2 – Budova Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne

Deň posviacky novej budovy Kňazského seminára svätého Františka Xaverského v Badíne (Obrázok 2) pre asi 80 bohoslovcov nastal 4. októbra 1993. Rektorem seminára v novej budove naďalej zostal Tomáš Galis, ktorý svoju funkciu zastával až do 28.

augusta 1999. Za nového rektora bol diecéznym biskupom s platnosťou od 1. septembra 1999 vymenovaný Vojtech Nepšinský. Úlohu rektora plnil do 1. júla 2010, keď bol na jeho miesto vymenovaný Ján Viglaš.

Počas dvadsiatich rokov existencie zažil seminár v Badíne množstvo významných udalostí, stretnutí a duchovných podujatí. Azda najvýznamnejšou z udalostí bola návšteva pápeža Jána Pavla II., ktorý 12. septembra 2003 prišiel do Banskobystrickej diecézy. Pastoračnú návštevu našej diecézy završil pobytom v kňazskom seminári a stretnutím s bohoslovcami, diakonmi i pedagogickým zborom v seminárnej kaplnke.

Peter Lupták

Svätý František Xaverský – patrón seminára

Patrónom seminárnej kaplnky, seminára, katedrály i celej diecézy je sv. František Xaverský. Muž, v ktorom sa – podľa motívu mozaiky v seminárnej kaplnke (Obrázok 3) – spájajú postavy sv. Jána Krstiteľa a sv. Jána Evanjelistu. Svätec, ktorý krstil a hlásal evanjelium v ďalekých krajinách Ázie, ale ktorý bol vzorom horlivosti a apoštolského úsilia aj pre reformovanú Európu. Význačný spoluzakladateľ Spoločnosti Ježišovej. Ochranca Svätých misií.

František Xaverský bol vyhlásený za svätého v roku 1622. Je patrónom Ďalekého Východu a spolu so sv. Teréziou z Lisieux aj patrónom všetkých misií.

Dušan Rončák

Obrázok 3 – Mozaika v kaplnke Kňazského seminára sv. Františka Xaverského v Badíne

Seminárny erb

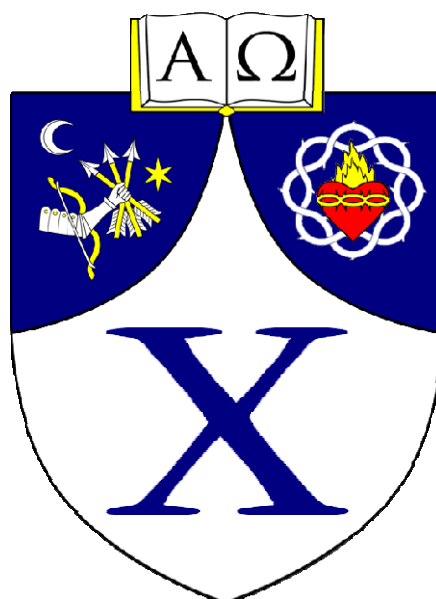
Dnešná podoba seminárneho erbu (Obrázok 4) vznikla na základe spolupráce bohoslovcov s heraldickým konzultorom Konferencie biskupov Slovenska Ing. Zdenkom G. Alexym v roku 2010. Hlavnou súčasťou erbu je trojuhlý ranogotický štít, štiepený na tri polia.

V pravom hornom poli sa na modrom pozadí pod strieborným polmesiacom nachádza ohnuté strieborné obrnené rameno. Smerom nahor k zlatej šesťcípej hviezde drží tri preložené zlaté šípy so striebornými hrotmi a pierkami. Cez rameno je navlečený zlatý luk so striebornou tetivou. Táto figúra je prevzatá z erbu zakladateľa seminára (banskobystrický biskup Gabriel Zerdahelyi).

V ľavom hornom poli sa na modrom pozadí nachádza uprostred striebornej trňovej koruny červené srdce obopäté zlatou trňovou korunou. Zo srdca vystupujú smerom nahor dva prekrývajúce sa zlaté plamene. Táto figúra zobrazuje Božské Srdce Ježišovo a je prevzatá z erbu biskupa Rudolfa Baláža. Atribút srdca bol z biskupovho erbu vybraný zámerne kvôli symbolike. Seminár je srdcom diecézy a taktiež všetci tí, ktorí sa na kňazstvo pripravujú, majú v sebe túžbu stať sa kňazmi podľa Srdca Ježišovho.

V centrálnom a najväčšom striebornom poli je modré písmeno X. Symbolizuje patróna seminára, ale aj patróna diecézy sv. Františka Xaverského. Jemu je zasvätený katedrálny chrám i seminárna kaplnka v Badíne.

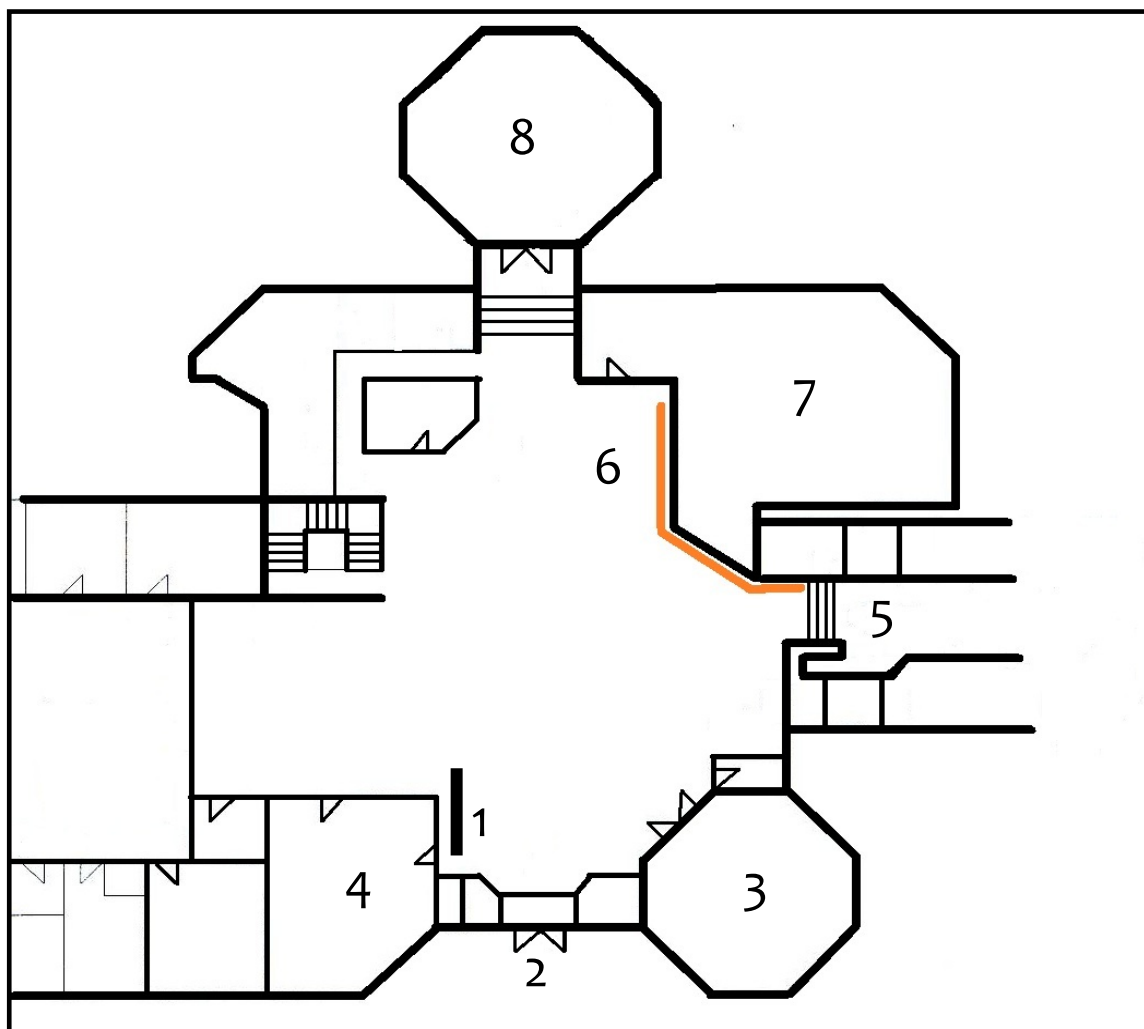
Vedľajšou súčasťou erbu je symbol, ktorý sa udeľuje všetkým kňazským seminárom – strieborná otvorená kniha so zlatou väzbou, ktorá je položená na štíte a nesie písmená gréckej abecedy alfa a omega. Táto kniha symbolizuje sprostredkovanie múdrosti, vďaka ktorej spoznáваме Boha, ktorý je Alfou a Omegou, začiatkom a koncom všetkého.

Marián Juhaniak

Obrázok 4 – Seminárny erb

PÔDORYS SEMINÁRA SV. FRANTIŠKA XAVERSKÉHO

- 1 Registrácia a infopult/Registration & Infodesk
- 2 Vchod/Entrance
- 3 Aula
- 4 Jedáleň/Dinning room
- 5 Toaleta/Toilets
- 6 Výstava obrazov L. Záborského/Exposition
- 7 Knižnica/Library
- 8 Kaplnka/Chapel

VII. LITURGICKÉ ČÍTANIA NA SVIATOK POVÝŠENIA SV. KRÍŽA

PRVÉ ČÍTANIE

Nm 21, 4c-9

Ľud začal chabnúť na ceste. Reptal proti Bohu i Mojžišovi: „Prečo ste nás vyviedli z Egypta? Aby sme umreli na púšti? Niet chleba, niet vody! A tento biedny pokrm sa nám už protiví.“

Preto Pán poslal na ľud ohnivé hady. Ony hrýzli ľud a mnoho ľudí z Izraela zomrelo. Prišli k Mojžišovi a povedali: „Zhrešili sme, lebo sme reptali proti Pánovi a proti tebe. Pros Pána, aby nás oslobodil od hadov.“

Mojžiš sa modlil za ľud a Pán mu povedal: „Urob ohnivého hada a postav ho ako znamenie; ak sa pohryzený pozrie naň, ostane nažive.“

Mojžiš teda urobil medeného hada a postavil ho ako znamenie. A keď naň pohryzení pozreli, ozdraveli.

RESPONZÓRIOVÝ ŽALM

Ž 78, 1-2. 34-35. 36-37. 38

Refrén: *Nezabúdajme na Pánove diela.*

Počúvaj, ľud môj, moju náuku, *
nakloň sluch k slovám mojich úst.
Otvorím svoje ústa v podobenstvách, *
vyrozprávam starodávne tajomstvá. R.

Keď na nich smrť zoslal, vtedy ho hľadali, *
obrátili sa a na úsvite prichádzali k nemu.
Rozpamätali sa, že Boh je ich pomoc, *
že Najvyšší, Boh, je ich záchranca. R.

No podvádzali ho svojimi ústami, *
svojím jazykom ho klamali.
Ich srdcia neboli k nemu úprimné, *
ani jeho zmluve neboli verní. R.

On sa predsa zľutoval a odpustil im vinu *
a nezničil ich.
Často svoj hnev potlačil *
a nedal celkom vzplanúť svojmu rozhorčeniu. R.

EVANJELIUM PODĽA JÁNA

Jn 3, 13-17

Ježiš povedal Nikodémovi: „Nik nevystúpil do neba, iba ten, čo zostúpil z neba, Syn človeka. A ako Mojžiš vyzdvihol na púšti hada, tak musí byť vyzdvihnutý aj Syn človeka, aby každý, kto verí, mal v ňom večný život.“

Ved' Boh tak miloval svet, že dal svojho jednorodeného Syna, aby nezahynul nik, kto v neho verí, ale aby mal večný život. Lebo Boh neposlal Syna na svet, aby svet odsúdil, ale aby sa skrze neho svet spasil.

BADÍN

BASIC INFORMATION

1. písomná zmienka: 1232 A.D.
(1st written mention)

Počet obyvateľov: 1840
(Population)

Nadmorská výška: 373 m. n. m.
(Altitude)

Rozloha: 3438 ha
(Area)

www.obecbadin.sk
www.badin.fara.sk

LOCATION

VIII. PRESS

O Konferencii Žalmy z pohľadu ich autorov a neskoršej recepcie počas jej prípravy a realizácie informujú:

TK KBS: Michal Lipiak

SIR Europe: Danka Jacečková

TASR: Veronika Klusková

SITA: Peter Chlebana

RTVS Rádio Regina: Michal Várošík, Marta Výbošteková

RTVS Slovenská televízia: Radoslav Zemančík, Ján Čorba

TV LUX: Marián Mecháček

Rádio Lumen: Pavol Jurčaga

Denník SME: Kveta Fajčíková

Katolícke noviny

www.radiovaticana.org

www.svetkrestanstva.sk: Marián Sekerák

www.vyveska.sk

www.bible.sk

www.frth.uniba.sk

www.tf.ku.sk

www.tftu.sk

www.unipo.sk/greckokatolicka-teologicka-fakulta

www.biblica.sk

www.xaver.sk

www.bbdieceza.sk

Fotograf konferencie: Matej Porubský, Kňazský seminár sv. Františka Xaverského Badín

Zuzana Juhaniaková za Prípravný tím Konferencie Žalmy

ISBN 978-80-88937-49-4

9 788088 937494 >